

SÚČASNÝ SLOVAKISTICKÝ VÝSKUM NA FILOZOFICKEJ FAKULTE UNIVERZITY MATEJA BELA V BANSKEJ BYSTRICI

*Anna Gálisová – Anita Huťková – Alexandra Chomová –
Ivan Očenáš – Gabriel Rožai*

*Univerzita Mateja Bela, Filozofická fakulta
Tajovského 51, Banská Bystrica*

*E-mail: anna.galisova@umb.sk, anita.hutkova@umb.sk, alexandra.chomova@umb.sk,
ivan.ocenas@umb.sk, gabriel.rozai@umb.sk*

GÁLISOVÁ, A. – HUŤKOVÁ, A. – CHOMOVÁ, A. – OČENÁŠ, I. – ROŽAI, G. (2023): Current Research in Slovak Linguistics at the Faculty of Arts, Matej Bel University in Banská Bystrica. In: *Slovenská reč*, 88/3, 150 – 179.

Abstract: The paper aims to present the results of the scientific research and publication work conducted by the Slovak Language and Communication Department of the Faculty of Arts of Matej Bel University in Banská Bystrica in the last six years, with special emphasis on project activities. In accordance with the above mentioned objective, the paper is divided into several chapters. After a brief introduction to the establishment and long-term scientific research activities of the department, we present the results of research carried out from 2018 to date. The current research activities are mainly conducted in the fields of onomastics, media and environmental communication, linguistic stylistics and pragma-stylistics, cognitive linguistics, language education, translatology and gender linguistics. At the same time, the research work relies on modern research concepts of an interdisciplinary nature (the concept of the linguistic image of the world, linguistic landscape, memory, etc.). In the final part we present the development perspectives for the department scientific research activities in the short- and medium-term.

Keywords: Matej Bel University in Banská Bystrica, Faculty of Arts, Slovak linguistics, onomastics, linguistic stylistics, pragmatic stylistics, media communication, cognitive linguistics, translatology, history of Slovak linguistics, language education, gender linguistics, Slovak as a foreign language.

Článok v skratke:

- V príspevku predstavujeme súčasné vedeckovýskumné aktivity, projektové úlohy a publikačné výstupy pracovníkov a pracovníčok Katedry slovenského jazyka a komunikácie Filozofickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici (obdobie rokov 2018 – 2023).
- Prezentované výskumné okruhy a témy poukazujú na široký výskumný profil pracoviska, zahŕňajúci synchronne i diachronne bádania v oblasti slovakistiky, uskutočňované prostredníctvom tradičnej systémovolingvistickej i súčasnej komunikačno-pragmatickej metodológie s využitím moderných interdisciplinárnych konceptov.
- Po stručnom priblížení poslania a histórie pracoviska analyzujeme jednotlivé výskumné oblasti zastúpené onomastikou, lingvistickou štylistikou, pragmatostylistikou a mediálnou komunikáciou, dejinami slovenskej lingvistiky, edukáciou jazyka a výskumom slovenčiny ako cudzieho jazyka, kognitívnu lingvistiku, translatólogiu a rodovou lingvistikou.
- V závere príspevku naznačujeme perspektívy vedeckého výskumu na pracovisku v nasledujúcom období.

1. ÚVOD

Zámerom textu je prezentovať výsledky vedeckovýskumnej a publikačnej práce členov a členiek Katedry slovenského jazyka a komunikácie Filozofickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. V súlade so zvoleným zámerom sme príspevok rozdelili do niekoľkých kapitol. V kapitole 2. stručne predstavujeme vznik a vedecko-pedagogickú charakteristiku pracoviska. Ďalší text členíme do kapitol podľa výskumných oblastí rozpracúvaných na katedre. Na základe analýzy bádateľských aktivít realizovaných od roku 2018 uvádzame tieto okruhy: onomastika, lingvistická štylistika, pragmatoštylistika a mediálna komunikácia, dejiny slovenskej lingvistiky, edukácia jazyka a výskum slovenčiny ako cudzieho jazyka, kognitívna lingvistika, translatológia a rodová lingvistika. V záverečnej časti približujeme perspektívy rozvoja vedeckovýskumných aktivít pracoviska v krátko- a strednodobom časovom horizonte.

2. STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA A HISTÓRIA PRACOVISKA

Katedra slovenského jazyka a komunikácie Filozofickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici (ďalej aj KSJK)¹ je vysokoškolským pracoviskom s takmer sedemdesiatročnou tradíciou. Jej história je neodlučne spätá s katedrou slovenského jazyka a literatúry, ktorá vznikla v roku 1954 pod vedením slovenského literárneho kritika, teoretika a pedagóga Ivana Plintoviča. Na pracovisku pôsobilo viacero významných osobností slovenskej lingvistiky, literárnej vedy a didaktiky materinského jazyka, ako napr. Ján Findra, Milan Jurčo, Zdenko Kasáč, Viliam Marčok, Ján Matejčík, Pavol Rohárik či Želmíra Tarcalová. Od založenia katedry zohrávala významnú úlohu príprava kvalifikovaných učiteľov slovenčiny na rôznych stupňoch škôl, ako aj absolventov pôsobiacich v oblasti kultúry, umenia, publicistiky, redakčnej práce či múzejníctva. V súčasnosti predstavuje KSJK jeden zo základných vedeckovýskumných i vzdelávacích pilierov fakulty i univerzity. Na katedre dnes pôsobí jedenásťčlenný tím slovakistov a dve lektorky slovenčiny ako cudzieho jazyka. V spolupráci s Katedrou slovenskej literatúry a literárnej vedy FF UMB, ktorá sa vyčlenila ako samostatné vedecko-pedagogické pracovisko v organizačnej štruktúre fakulty v roku 2014, ponúka 11 učiteľských i neučiteľských študijných programov na prvom² a druhom stupni vysokoškolského štúdia, zabezpečuje dva neučiteľské doktorandské študijné programy v dennej i externej forme – *slovenský jazyk a literatúru* a *všeobecnú jazykovedu*. Zároveň sa personálne spolupodieľa na zabezpečení a realizácii *translatologického základu* v prekladateľských a tlmočnic-

¹ Porov. webové sídlo pracoviska.^[1]

² Vrátane bakalárskeho študijného programu zameraného na výučbu slovenčiny ako cudzieho jazyka v skupine zahraničných študentov (*slovenčina v lingvokultúrnej kompetencii zahraničných študentov*).

nych študijných programoch a na garantovaní doktorandského študijného programu *translatológia*.

Neodmysliteľnou súčasťou pôsobenia členov a členiek na katedre bol od prvopočiatku aj vedecký výskum spojený s aktívnou publikačnou činnosťou. Vedeckovýskumná činnosť pracoviska v priereze svojej doterajšej existencie zahŕňa širokú paletu výskumných tém a oblastí, reagujúcich na súdobé bádateľské výzvy a kultúrno-spoločenské potreby. V rámci lingvistiky patrí už dlhodobo významné miesto sociolingvistiky, medziľudskej komunikácii a kultúre reči, onomastike či didaktike slovenčiny. V súčasnosti sa výraznejšie profiluje kognitívno-lingvistické, mediálnokomunikačné či translatologické zameranie výskumov. Rozvíjajú sa však aj ďalšie oblasti vedeckého i didaktického výskumu, ktoré sa pokúsime bližšie ozrejmiť v jadre príspevku.

Nemenej významný aspekt fungovania katedry predstavuje organizácia vedeckých podujatí a úspešné rozvíjanie medzinárodnej vedeckej spolupráce. V roku 1991 sa na pôde katedry prvýkrát organizovala medzinárodná vedecká konferencia o komunikácii, ktorá našla pevné ukotvenie v súbore vedeckých konferencií organizovaných na Slovensku; v roku 2021 sa v Banskej Bystrici uskutočnil jej jedenásty ročník. Realizácia konferencie úzko nadväzuje na komunikačnú a sociolingvistickú tradíciu pestovanú na pracovisku. KSJK sa periodicky zapája aj do spoluorganizovania ďalších domácich vedeckých podujatí: slovenskej onomastickej konferencie a kolokvia mladých jazykovedcov. Zásľuhou J. Matejčíka a V. Blanára bola na pracovisku v šesťdesiatych rokoch 20. storočia zriadená pobočka Slovenskej jazykovednej spoločnosti pri JÚLŠ SAV. Katedra počas svojej existencie nadviazala kontakty s početnými zahraničnými inštitúciami sídlacimi v Českej republike, Poľsku, Maďarsku, Nemecku, na Ukrajine, v Rusku, Srbsku, Slovinsku, Bulharsku, Chorvátsku či vo Veľkej Británii.

3. ONOMASTICKÉ VÝSKUMY

Významný vedeckovýskumný priestor členov a členiek katedry je venovaný onomastickému výskumu, ktorý má na pracovisku dlhoročnú tradíciu. Tá sa odvíja od osobnosti Jána Matejčíka, venujúceho pozornosť nielen dialektológii, dejinám slovenčiny či teórii vyučovania materinského jazyka, ale aj výskumu vlastných mien (toponým a antroponým). Osobitný vklad do slovenskej onomastiky priniesla modelová analýza živých osobných mien na strednom Slovensku, ktorá je výsledkom vedeckej spolupráce J. Matejčíka a V. Blanára (1978, 1983). Teória modelovania, teoreticky rozpracúvaná v 2. polovici 20. storočia v česko-slovenskej onomastike, reprezentuje štrukturalistický metodologický prístup, ktorému sa na pracovisku venuje pozornosť aj v súčasnosti.

Onomastika predstavuje dlhoročný predmet výskumného záujmu J. Krška, P. Odaloša, ale aj A. Chomovej a G. Rožai. Od roku 2019 venuje výraznejšiu pozor-

nost' onomastickým témam aj V. Gondeková. Skúmanie propriálnej lexiky však nachádza reflexiu aj v prácach ďalších kolegov a kolegyň; spomeňme napríklad štúdie V. Patrása venované štylistickým aspektom proprií v alternatívnych a onlinových médiách (Patrás 2019b, 2022) a podobne mediálno- i politickokomunikačne ladené výskumy P. Molnárovej, približujúce mocenské prejavy KSČ prostredníctvom analýzy proprií v stránickej tlači (Molnárová 2020c) či sémantický, symbolický, príp. aj hodnotový potenciál krycích názvov akcií NAKA v kontexte jazykovo-mediálneho obrazu súčasnej slovenskej politickej scény (Molnárová 2022c). Onomastické témy sú zároveň obľúbeným predmetom výskumu dizertačných prác; od roku 2010 bolo obhájených deväť dizertačných prác spracúvajúcich rôzne druhy proprií, posledná v roku 2018.³

Aktuálne onomastické výskumy realizované na katedre sa zameriavajú na široké spektrum vlastných mien, zastupujúce toponymický, chrématonymický i antroponymický priestor vrátane doteraz málo preskúmaných kategórií oným (speleonymá, literáronymá či vybrané podkategórie chrématónym). Voľba predmetu onomastického výskumu nemá náhodný charakter, ale nadväzuje na už zrealizované bádania a zároveň reaguje na nové vedeckovýskumné výzvy. V popredí je aktívne pokračovanie vo výskume slovenskej hydronymie (J. Krško), skúmanie antropónym (J. Krško, A. Chomová), výskum regionálnej i celoslovenskej toponymie a slovenskej speleonymie (G. Rožai, J. Krško), analýza chrématónym (P. Odaloš, J. Krško, A. Chomová, V. Gondeková, G. Rožai, V. Vrajová), literároným (P. Odaloš) a i. Z teoreticko-metodologického hľadiska je akcentovaná a hlbšie rozpracúvaná teória modelovania (P. Odaloš, J. Krško, G. Rožai, A. Chomová, V. Gondeková, V. Vrajová), ako aj viacero interdisciplinárnych konceptov: koncept onymického komunikačného registra (J. Krško), jazykovej krajiny (J. Krško, P. Odaloš), pamäti (G. Rožai) a jazykového obrazu sveta (J. Krško). Pozornosť sa venuje aj otázkam slovenskej a slovenskej onomastickej terminológie (P. Odaloš) s dôrazom na jej vznik a existenciu, neuralgické miesta, aktualizáciu či variantné podoby (porov. napr. Odaloš – Vallová 2020; Odaloš 2022a). Bližšiu charakteristiku onomastického výskumu s dôrazom na výsledky projektovej činnosti a iné významné výstupy priblížime na základe druhu skúmaných proprií (toponymá, chrématonymá, antroponymá), resp. vybraných komplexných otázok výskumu oným, ktoré prepájajú všetky ich druhy. Využitie konceptu *jazykovej krajiny*, ktorý prekračuje onymickú sféru, predstavíme osobitne.

Pokračovanie vo výskume slovenskej hydronymie súvisí s projektom VEGA *Synchrónna a diachrónna hydronymia stredného povodia Váhu (2020 – 2022)* pod vedením J. Krška. Projekt metodologicky vychádzal z celoslovenského projektu *Hydronymia Slovaciae* (v úzkom vzťahu k celoeurópskemu projektu *Hydronymia Europaea*) a nadväzoval na zrealizované výskumy horného povodia Váhu, povodia Oravy,

³ V roku 2018 obhájila dizertačnú prácu *Propriá ako súčasť humoristických textov* A. Záborská.

Turca, Kysuce, slovenskej časti Hornádu a povodia Žitného ostrova. Cieľom bolo systematicky spracovať historickú i súčasnú hydronymiu stredného povodia Váhu, vymedzeného ústím Rajčanky a prítokom Vlára (vrátane) v dolnej časti skúmaného územia.⁴ Hlavným výstupom z projektu bola monografia *Hydronymia stredného povodia Váhu (od Trenčína po Žilinu)* (Krško 2022a) s diachrónne usporiadanými názvami a s analýzou ich motivácie. Výsledky sú ďalším krokom k ucelenému spracovaniu hydronymie povodia Váhu a zároveň i k úspešnému završeniu spracovania slovenskej hydronymie, pričom informácie získané výskumom nájdu využitie nielen v slovenskej a európskej toponomastike, ale aj v slavistike, kartografii či histórii.

Skúmanie speleonymie v rámci projektu VEGA *Speleonymá v regionálnych a sociokultúrnych súvislostiach* (G. Rožai, J. Krško, 2019 – 2021) bolo snahou o vyplnenie prázdneho miesta v doterajšom domácom (ale aj v zahraničnom) toponomastickom výskume. Slovenská speleonymia totiž zastupuje početnú skupinu domácich proprií, a to vzhľadom na vysoký počet podzemných priestorov sústredených prevažne v krasových oblastiach Slovenska. Členovia projektového tímu sa na základe interdisciplinárne koncipovanej a viacúrovňovej analýzy názvov jaskýň a priestorov geomorfologických podcelkov Slovenského rudohoria snažili vymedziť a charakterizovať špecifické črty názvotvorby a komunikačného fungovania speleoným v opisovanej oblasti (vo výskume J. Krška aj na celoslovenskej úrovni). Primárnu pozornosť zamerali na neštandardizovanú speleonymiu. Nosné okruhy projektu sa zameriavali na problematiku jazykových kontaktov v regióne (s dôrazom na slovensko-maďarské kontaktné územie v južnej časti skúmanej oblasti) a na sociokultúrne determinovaný „speleonymický obraz sveta“ súvisiaci s vplyvom mikrosociety jaskyniarov na proces tvorby speleoným. Naplneniu týchto výskumných aspektov predchádzala analýza motivačnej a slovotvornej stránky s využitím teórie modelovania, ako aj analýza onymických vlastností speleoným. Takto koncipovaný výskum rátať s využitím systémovolingvistického, etno-, kognitívno- a sociolingvistického vedeckovýskumného prístupu. Výskum bol rozšírený aj o sémantickú analýzu a klasifikáciu názvov vnútorných častí jaskýň sprístupnených verejnosti (Rožai 2021a). Najvýznamnejším výstupom je rovnomenná monografia (Rožai – Krško 2021), ktorá je prvou monografiou v slovenskej jazykovede venovanou speleonymii.

Slovenská toponymia našla odraz aj v ďalších prácach. Neštandardizovaná toponymia Gemera sa stala predmetom výskumu G. Rožai (2018a, 2018b), ktorý ju analyzoval cez prizmu *konceptu pamäti*, reflektovaného rôznymi humanitnými a spoločenskými vedami. Ako tvrdí, prienik konceptu pamäti do toponymie je možný aj na základe rozširovania tradičného medziodborového priestoru onomastiky o sociokultúrny, antropologický a komunikačno-pragmatický rozmer. Potenciál práce s konceptom pamäti v toponomastickom výskume podľa G. Rožai (2018a, s. 55)

⁴ Počas realizácie výskumu však došlo k rozšíreniu vymedzeného územia (pozri Krško 2022a, s. 8).

spočíva najmä „v schopnosti toponymie sprostredkovať informácie viazané na ľudskú kultúru (v zmysle mnohostranných vzťahov človeka k istému miestu) prostredníctvom jazykového materiálu“. Slovenským ojkonymám motivovaným dňami v týždni (typu *Rimavská Sobota, Plavecký Štvrtok*), ktoré zároveň odkazujú na významné ekonomické, spoločenské i náboženské aspekty slovenskej histórie, venoval pozornosť J. Krško (2021a, 2022b).

Chrématonymá predstavujú kategóriu oným s výrazným výskumným potenciálom. V období posledných šiestich rokov je im venovaná pozornosť predovšetkým v súvislosti s teóriou modelovania, hoci sa analyzovali aj v rámci iných teoreticko-metodologických prístupov.⁵ S uplatnením tejto metódy, ktorá je v komparácii so staršími klasifikačnými prístupmi osobitá vzhľadom na rešpektovanie dvojakého (lingvistického a onomastického) statusu proprií vnímajúceho onymický materiál ako súčasť osobitého jazykového systému, súvisí zavŕšený projekt VEGA *Synchrónne modelovanie a modely chrématoným* (2019 – 2021) pod vedením P. Odaloša. Teória modelovania v minulosti našla využitie najmä pri analýze živých osobných mien, ojkonym a rôznych druhov anojkonym. Doteraz boli na analýzu chrématoným aplikované prístupy z predstavených výskumov, tie však dostatočne nezohľadňovali ich charakter. Zámerom projektu preto bolo vytvoriť prístup na základe novej terminológie, ktorý by zohľadňoval charakter chrématonymických objektov. Prístup spočíval v predstavení *typov modelov a modelov* abstraktných a konkrétnych chrématoným na základe modelovania sémantických príznakov vo vyše 20 druhoch chrématoným ((Chomová 2020b, 2020c; Gondeková 2021a, 2021b, 2022; Kolenčíková 2021a, 2021b, 2022; Odaloš 2020b, 2021a, 2021c, 2022b; Rožai 2021b, Rožai 2021c; Vrajová 2022b). Okrem termínu *onymický model* (t. j. reálna onymická štruktúra propria s konkrétnymi onymickými príznakmi prezentovanými funkčnými členmi) sa pracuje aj so termínmi *sémantické pole onyma* (kombinácia sémantických príznakov vo vlastnom mene vyjadrená funkčnými členmi) a *typ onymického modelu* (obsahuje sémantické pole v rôznych kombináciách sémantických príznakov). Neskôr sa k tejto terminologickej báze pridružili ďalšie termíny (*kategória onymického modelu; paradigma modelov druhu onyma; paradigmatica modelov, typov modelov a kategórií modelov*) (Odaloš 2021a). Klasifikovanie a typologizovanie onymického materiálu priviedlo k vytvoreniu komplexného termínu *paradigma modelov onyma* vo formálnej (počet funkčných členov) a obsahovej realizácii.

V roku 2023 sa začala realizácia projektu VEGA *Synchrónne modely a modelovanie toponým a kozmoným* (2023 – 2025; vedúci projektu P. Odaloš), ktorého zámerom je predstaviť modelovanie, modely a typy toponým a kozmoným. Od jeho

---

⁵ Spomeňme napríklad výskum logoným v rámci konceptu jazykovej krajiny (pozri nižšie), resp. motivačnú analýzu unikátoným, t. j. mien vecí každodennej potreby, so zameraním na mená automobilov a domácich spotrebičov (Krško 2018a, 2022e).

riešenia sa očakáva posun hraníc vedeckého poznania v rámci teórie modelovania, ako aj rozšírenie poznatkov česko-slovenskej školy onymického modelovania.

V nadväznosti na modelačné výskumy onomastikov predstavené v tomto texte a onomastikov od 60. rokov 20. storočia P. Odaloš (2023) vymedzuje česko-slovenskú školu onomastického modelovania, ktorá vychádza zo Saussurovej tézy o jazyku ako systéme. Onymum mapuje na základe zaznamenávania sémantických príznakov, resp. obsahovo-sémantických kategórií. Sémantické kvality zachytáva na základe funkčných členov, ktoré zobrazujú okolnosti vzniku onyma. Základnou štruktúrou pri modelovaní oným je model. Modelovanie oným sprievádza sémantické okolnosti vzniku vlastného mena (Odaloš 2023).

Onymickej kategórii antroponým sa venovali J. Krško a A. Chomová. J. Krško (2018b) skúmal antroponymiu používateľov sociálnej siete Facebook, ktorú považuje za integrálnu súčasť antroponymického komunikačného registra. Okrem predstavenia základných charakteristík tohto registra poukazuje na rozdiel medzi prezývkou jednotlivca, získanou od členov sociálnej skupiny, menom účastníka četovej komunikácie (nickom) a menom používateľa sociálnej siete, ktoré si nositeľ vytvára sám. Ich porovnaním dospieva k základným charakteristikám onymie na sociálnych sieťach, ktorú hodnotí ako „hybridný konglomerát na rozhraní krstných mien, priezvisk, hypokoristických podôb antroponým a prezývok s výrazným aspektom autonominácie“ (Krško 2018b, s. 64). Autor približuje aj formálnu štruktúru skúmaných antroponým, aplikujúc teóriu modelovania. Vplyv sociálneho postavenia žiakov v triede na podobu ich prezývky a vzťah medzi expresivitou prezývky a sociálnym postavením priblížila štúdia J. Krška a G. Šikyňovej (2021). Iný príspevok (Krško – Záborská 2018) približuje teoretické aspekty autorovho socioonomastického konceptu komunikačného registra s dôrazom na sociálne vnímanie proprií a ich fungovanie v sociálnych skupinách. Výsledkom spolupráce v rámci projektu VEGA *Kríza a kolaps na pomedzí stredoveku a novoveku (sondy do problematiky v slovenskom kontexte)*, rozpracovanom na Katedre histórie FF UMB, boli štúdie J. Krška venované stredovekej antroponymii v oblasti Hontu, zachytávajúce proces formovania prímen poddaných Čabradského panstva v čase prechodu od jednomennej k dvojmenej pomenovacej sústave s dedičným priezviskom (napr. Krško 2019a, 2019b).

A. Chomová upriamila pozornosť na živé osobné mená z oblasti východného Slovenska (2018, 2019a). V príspevku z roku 2018 sa pokúsila charakterizovať fungovanie neoficiálnych antroponým v mikrosociálnom priestore. Analýza bola zameraná na neoficiálne osobné mená obce Bracovce a ich fungovanie ako súčasti lokálnych viacsovných spojení (frazém). Príklady analyzované v texte poukazujú na to, že živé osobné meno neslúži len na identifikáciu a diferenciaciu pomenovanej osoby, ale môže vystupovať aj ako významný psychologický i sociologický prvok. Prienik živých osobných mien do viacsovných spojení zároveň vytvára ich špecifické

krajové varianty a posilňuje ich idiomatickosť. Motivačné aspekty a čiastočne i formálnu podobu živých osobných mien skúmanej obce autorka predstavila v ďalšom príspevku (Chomová 2019a).

Výskum literárónym, ktorému sa od poslednej dekády 20. storočia venuje P. Odaloš, bol v roku 2020 rozšírený o nové praktické výskumy, zahrnuté do 2. vydania monografie *Literárónymá v slovenskej literatúre* (Odaloš 2020a). Vydanie bolo doplnené o analýzy realizované po roku 2012 so zameraním na podrobnejší výskum literárónym v tvorbe T. Vansovej, B. Slančíkovej-Timravy, M. Urbana, J. Tatára, P. Pišťanka a J. Uličianskeho. Zámerom autora, ktorý chápe literárónymum ako každé literárne vlastné meno na ploche literárneho diela, bolo opísať status literárneho vlastného mena a jeho fungovanie vo viac ako tridsiatich dielach slovenskej literatúry.

Komplexnou otázkou je problematika slovanskej onomastickej terminológie (Odaloš 2017, 2022a, 2023, v tlači; Odaloš – Vallová 2020). Sústava slovanskej onomastickej terminológie sa profilovala a vytvárala od roku 1959. Prvé vydanie vyšlo pod názvom *Základná sústava a terminológia slovanskej onomastiky* (Svoboda a kol. 1973). V roku 1983 došlo k aktualizácii, ktorá vyšla pod názvom *Osnoven sistem i terminologija na slovenskata onomastika* (Bezljaj a kol. 1983). P. Odaloš rozanalyzoval vývoj sústavy počas päťdesiatročia 1973 – 2023 v dvanástich slovanských jazykoch, skomentoval prínosy jednotlivých národných onomastických škôl k rozvoju onomastickej terminológie a predstavil možné varianty vývoja sústavy.

Výrazné, hoci nie výlučné prepojenie s onomastickým výskumom realizovaným na pracovisku má reflektovanie interdisciplinárneho (predovšetkým sociolinguvistického) konceptu *jazykovej krajiny* (ďalej aj JK). Daný koncept našiel ohlas vo výskumoch J. Krška a P. Odaloša. J. Krško bol členom riešiteľského tímu projektu APVV *Jazyk v meste – dokumentovanie multimodálnej semiosféry jazykovej krajiny na Slovensku a z komparatívnej perspektívy* (2019 – 2023), ktorý viedol do roku 2020 W. Schulze a následne A. Ďuricová. Projekt sa zameriaval „na kvantitatívne a kvalitatívne zdokumentovanie a systematickú analýzu multimodálnej semiosféry jazykovej krajiny vybraných urbánnych lokalít na Slovensku (Bratislava, Banská Bystrica, Banská Štiavnica, Komárno) a na ich porovnanie s dvoma zodpovedajúcimi lokalitami v Nemecku (Mníchov, Erlangen) a v Maďarsku (Komárom, Békéscsaba)“.^[2] Cieľom projektu bolo komplexne zdokumentovať JK častí miest, v rámci ktorých sa „označenia“ ponímali ako supertexty so širokým spektrom „multimodálnych typov prepájajúcich lingvistické a extra-lingvistické semiotické jednotky“.^[2] Od komparácie so situáciou vo vybraných nemeckých a maďarských JK sa očakávalo „odhalenie osobitostí danej lokality, ako aj spoločných črt, ktoré môžu mať svoj pôvod v globalizácii, ako aj v spoločných územných a historických vzoroch“.^[2] Projekt sa opieral o hypotézu, podľa ktorej „konkrétne intraurbánna jazyková krajina reprezentuje semiotický svet (semiosféru), pre ktorý je charakteristický vysoký stu-

peň multimodality, zastrešujúci jednak tradičný a jednak kreatívny aspekt verejnej komunikácie“.^[2] J. Krško, realizujúci výskum JK v Banskej Bystrici, zamerlal svoju bádateľskú pozornosť na lokálne nárečie ako nástroj expresivizácie v JK Banskej Bystrice (Krško 2020), kde analyzoval reklamné komunikáty firmy Davaj Het, oslovujúce obyvateľov mesta banskobystrickým nárečím (resp. hybridnou nárečovou formou). Prostredníctvom analýzy miestnej urbanonymie priblížil tlak ideológie na propriálnu stránku JK (Krško 2021b, 2022c) a pozornosť venoval aj kategórii logoným ako súčasť JK (Krško 2022d) s akcentom na názvy gastronomických prevádzok zameraných na rôzne národné kuchyne. Dôraz kládol na významné semiotické znaky JK v podobe, v akej ich vníma a interpretuje percipient. Percipient podľa J. Krška (2022d) vníma a interpretuje okrem jazykových znakov aj iné mimojazykové znaky, dopĺňajúce a spresňujúce primárny jazykový znak a zároveň uľahčujúce jeho interpretáciu. Výskumom jazykovej krajiny Banskej Bystrice sa zaoberal aj P. Odaloš (2021b), ktorý predstavil jazykovú krajinu mesta ako komplexnú kategóriu v zmysle kontinuity (viditeľných či napísaných) textov komerčného a nekomerčného charakteru a križovatku etníc. Prítomnosť textov v slovenčine, maďarčine a nemčine hodnotí ako prejav etnolingvistických aktivít daných etníc (tvoriacich historickú etnickú štruktúru mesta), v prípade jazykov ako angličtina, nemčina, latinčina, ruština a rumunčina hovorí o prejavocho „vitality jazykov pri predstavovaní faktov o súčasnosti a histórii mesta Banská Bystrica“ (Odaloš 2021b, s. 12).

4. LINGVISTICKÁ ŠTYLISTIKA, PRAGMATOŠTYLISTIKA A MEDIÁLNA KOMUNIKÁCIA (KOMUNIKAČNO- -PRAGMATICKE ANALÝZY)

Vedecké pôsobenie členov katedry je v oblasti súčasného slovenského jazyka spojené s programovým zameraním na štylistiku a jazykovú komunikáciu. Pracovník sa tým hlási k rešpektovanej línii, ktorú spoluzakladal a rozvíjal profesor J. Findra. Členovia katedry však vo svojej vedeckej práci reflektujú aj prudko sa rozvíjajúce oblasti najmä elektronickej a mediálnej komunikácie, ktoré poskytujú inšpirujúce podnety na uplatňovanie nových lingvistických prúdov. Práve v tejto oblasti sa najviac prejavuje interdisciplinárne previazanie jednotlivých odborných sfér (sociolingvistika, pragmalingvistika, teória a prax prekladu, mediológia, výskumy vybraných komunikačných sfér, napr. dorozumievanie príslušníkov malých skupín, politikov/v politike, azylantov a migrantov, samosprávnych a verejnospprávnych inštitúcií, školstva a vzdelávania a i.), takže jazykovo-komunikačná problematika sa predstavuje nielen v systémovom, ale súbežne aj v kontrastívnom a dynamickom videní.

V rámci katedrových výstupov je potrebné spomenúť najmä sústredenú pozornosť V. Patrása na dynamiku štylistiky súčasnej internetovej publicistiky v prostredí

onlinových alternatívnych periodík. Jeho výstupy sa už viac než desaťročie sústreďujú na sledovanie pragmatoštylistického profilu webovej alternatívnej mediálnej produkcie printového typu. Autorovým cieľom je priblížiť osobitosti vzťahov elektronicky determinovanej komunikácie so zacielením na internetovú publicistiku a štylistiku (Patráš 2020, 2021b, 2021c), ale aj polyfunkčnosť výrazových prostriedkov v tomto type médií (Patráš 2021d).

4.1. LINGVISTICKÁ ŠTYLISTIKA

Oblasť lingvistickej štylistiky vo výstupoch pracoviska pokrýva sledovanie jazykových a štylistických špecifik básnického textu. Jazykovo-štylistickej analýze poézie P. O. Hviezdoslava sa vo svojich textoch venuje V. Vrajová (2020a, 2020b). Sústredená pozornosť na básnický text vyústila do autorkinej monografie *Štylistické kontúry poézie* (2020c), ktorej predovšetkým druhá časť s oporou o charakter Hviezdoslavovho idiolektu upozorňuje na konštantné znaky autorovho umeleckého vyjadrovania a na významovo-výrazové nuansy jeho poézie. K príspevkom reflektujúcim jazykové a štylistické osobitosti poézie možno na pôde katedry zaradiť aj text J. Lomenčíka (2021b), ktorý analyzuje štýl a jazyk banskobystričského básnika M. Kováča.

Vo výstupoch V. Vrajovej z rokov 2021 – 2023 sa objavuje komunikačno-pragmatický prístup k literárnemu dielu. Tak je to v príspevku zameranom na analýzu poviedok I. Dobrákovovej (Vrajová 2021b). Autorkine štúdié sú zamerané na identifikáciu výrazového stvárnenia Slovanov a slovanskej vzájomnosti v národno-spoločenskej poézii P. O. Hviezdoslava prostredníctvom analýzy lexikálnych a morfosyntaktických štýlém (Vrajová 2021c, 2023). Príspevok *Referenčné výrazy v príležitostnej poézii P. O. Hviezdoslava* (Vrajová 2021c) definuje literárne dielo ako súbor špecifických rečových aktov existujúci v kontexte literárnych a spoločenských vzťahov. Na referenčné výrazy sa tu nahliada pomocou optiky rôznych prístupov: onomastického (so zameraním na klasifikáciu literárnych antroponým), štylistického (znaky autorského idiolektu) a komunikačno-pragmatického (Vrajová 2022a). Východiská interakčnej štylistiky uplatňujúcej komunikačno-pragmatický prístup k textu možno nájsť v autorkinom príspevku venujúcom sa vnútrojazykovému prekladu sonetov P. O. Hviezdoslava (Vrajová 2021a). Autorka tu vymedzuje básnický jazyk vo vzťahu k spisovnému a národnému jazyku, ale sleduje aj význam jazykovej metafory, štylistické a štýlové normy. Idiolekt P. O. Hviezdoslava sa tu predstavuje v kontraste s poéziou I. Kraska.

4.2. OBLASŤ INTERDISCIPLINÁRNE ZAMERANÝCH ŠTYLISTICKÝCH A KOMUNIKAČNÝCH VÝSKUMOV

V oblasti štylistiky sa na katedre v súčasnosti venuje pozornosť predovšetkým dynamike v štylistike, ktorá je previazaná s interdisciplinárne zameranými

projektmi. V rozmedzí rokov 2018 – 2020 tento rozmer pokrýva predovšetkým interdisciplinárne zameraný projekt VEGA *Štylistika mienkotvornej elektronickej tlače stredoprúdového a alternatívneho typu*, realizovaný pod vedením V. Patráša. Riešiteľský kolektív (P. Molnárová, A. Genčiová, J. Lomenčík, P. Odaloš) sa v projekte koncepcne zameriaval na štylistiku elektronickej tlačovej produkcie so spravodajským a persuzívnym vplyvom na komunikujúce spoločenstvá v tzv. postfaktuálnej, resp. postpravdovej ére, čo korešponduje s aktuálnou zameranosťou štylisticky orientovaných výskumov na pragmalingvistiku či aplikovanú lingvistikú. Teoreticko-metodologické východiská a konceptuálne rámce tohto projektu integruje myšlienka operatívnej súvzťažnosti medzi spoločenskými podmienkami a ich jazykovo-komunikačnými prejavmi v moderných komunikujúcich spoločenstvách. Výstupy projektu sledujú dosah všeobecných („svetových“, globálnych, nivelizujúcich) a jedinečných („domácich“, lokálnych, diferencujúcich) mediálne determinovaných atraktorov na orientáciu a ponímanie sveta, dorozumievanie, myslenie, rozhodovanie a správanie, hodnotové a vzdelávacie systémy a ďalšie stránky života spoločenstva.

Výsledky bádání v rámci uvedeného projektu sú v dominantnej miere orientované na analýzu mediálnej komunikácie. Výstupy V. Patráša (2018b, 2019c) pri-nášajú analýzu najmä alternatívnej mediálnej komunikácie. V príspevku *Hovorovosť a štylistika online alternatívnej tlače* (Patráš 2019a) poukazuje na rozširovanie pásma hovorovosti a kolokvializácie v online mediálnej komunikačnej sfére. V. Patráš svoju pozornosť dlhodobo venuje mediálnej variете, online alternatívne-mu spravodajstvu, ktoré existuje mimo mainstreamu. Poukazuje na viaceré charakteristiky textovokomunikačného ustrojenia online mediálnych produktov, ku ktorým patrí napr. akcentácia pútacej, persuzívnej a propagačnej funkcie (Patráš 2018b).

V rámci projektu sa sledovala aj historická tlačová produkcia so zameraním na ideovo-persuzívne komunikáty v kontexte ideovej a politickej situácie v 60. a 70. rokoch 20. storočia. Túto problematiku analyzujú najmä texty P. Molnárovej (2019a, 2019b, 2019c, 2020a, 2020b) dokazujúce prepojenosť problematiky na sémantiku, ale aj na otázky kognitívnej lingvistiky. Osobitú problematiku s hodnotovými motívmi sleduje J. Lomenčík (2020) v príspevku *Úloha Jazykovedného odboru Maticе slovenskej pri formovaní modernej slovenskej jazykovedy (1920 – 1930)*.

Pragmatoštylistické a pragmatokomunikačné zameranie výskumu dokladuje predovšetkým analýza venovaná diskurzu so sústredením na terciárne a kvartérne médiá. Výrazové prostriedky jazyka sa v onlinej publicistike analyzujú s ohľadom na expresívny aspekt (*Glutinácia ako faktor expresivity v onlinej publicistike*; Patráš 2021a), ale výrazná pozornosť sa venuje aj ideologicky podmieneným komunikátom. Na pozadí komparácie sa odkrýva modifikácia názorovej publicistiky

v spoločensko-politickom diskurze s ohľadom na sledovanie štylisticko-diskurzívnych techník. Tento rozmer sleduje vo svojich príspevkoch z roku 2022 najmä P. Molnárová (2022a, 2022b, 2022d, 2022e).

Multidisciplinárny rozmer štylisticky orientovaných výstupov pri sledovaní viacerých aspektov potvrdzuje aj presah do iných lingvistických disciplín, napr. do onomastiky (vyššie spomínaný výstup P. Molnárovej 2022c) či čiastočne do genderovej lingvistiky (napr. príspevky V. Patrása 2019b, 2022). V. Patrás si v príspevku sústredenom na variácie podôb ženských priezvisk v onlinových médiách (2022) na pozadí intralingválnych a extralingválnych parametrov všima propriá s pragmaštylisticky širším nominačno-identifikačným profilom, teda s variantným jazykovo-komunikačným potenciálom, ktoré sú ustrojované s ohľadom na efektívne pôsobenie v cieľových skupinách, pričom autor sa sústreďuje na priestor elektronicky podmienenej mediálnej komunikácie. Na interdisciplinárnej platforme je koncipovaná aj publikácia A. Genčiovej (2020). V nej sa výskumná pozornosť venuje komunikačnej sfére a spoločenským udalostiam, v ktorých dochádza k vzniku, rozvíjaniu a eskalovaniu konfliktnej situácie. V centre pozornosti je najmä časopis *Zem a vek*, ktorý je popri iných slovenských médiách zaraďovaný k alternatívnym a konšpiračným. Obsahovo-tematické zameranie publikácie utvára vzťahovo-interpretáčnej predstavenie mimoriadnej udalosti z krízového prostredia v alternatívnom mediálnom rámci. Pozornosť je zacielená na stváranie migračnej a utečeneckej krízy aj na riziká dezinformácie a manipulácie uvažovaného publika aktivizovaním dorozumievacích sústav.

Orientácia na sledovanie oblasti mediálnej komunikácie a pragmatoštylistiky sa prejavuje aj v aktuálne riešenom projekte VEGA *Hodnotový potenciál kontextovej expresivity v onlinových novinách a časopisoch* (2022 – 2025, hlavný riešiteľ V. Patrás). Projekt je zacielený na komunikačnú sféru onlinovej žurnalistiky, ktorá je v prostredí teletechnológií charakteristická integrovaním znakov štandardných (invariantných, formálnych) a neštandardných (variantných, neformálnych) spôsobov spoločenského dorozumievania. Tieto aspekty spoločenského dorozumievania v špecifických sférach sa sledujú v prostredí onlinových novín a časopisov, ktoré v elektronickom prostredí účinne fungujú s kódovo zmiešaným profilom komunikačných aktov. Projekt sa sústreďuje na kľúčovú črtu komunikačnej hybridnosti, ktorú v multimodálnych podmienkach výrazne ovplyvňuje dvojica neverbálnych faktorov ústnosť – písanosť. Skeletom výskumného programu je predpoklad o podprahovej prítomnosti a účinkoch kontextovej expresivity ako súčasťou onlinového mediálneho komunikovania. Pri výskume mediálnej komunikácie v online prostredí sa tu súběžne s jazykovedným, kognitívno-teoretickým a lingvokultúrnym prístupom počíta aj s využitím jazykovedných softvérov a aplikácií. Jedným z výsledkov projektu je aj náčrt vymedzenia pojmu *onlinový štýl*.

4.3. JAZYKOVÁ A MEDIÁLNA KOMUNIKÁCIA

Členovia katedry venujú pozornosť aj výskumu jazykovej komunikácie, v rámci ktorého možno uviesť špecificky zamerané výstupy na otázky manipulačno-komunikačných a persuzívno-komunikačných koncepcií mediálnych prehovorov (napr. Odaloš 2020c) či na krízovú komunikáciu ako fenomén súčasnosti (Odaloš 2019). Persuzívne orientované príspevky členov katedry predstavujú výstupy venované argumentovaniu v onlinovom alternatívnom spravodajstve V. Patráša (2018a) či persuzívii a manipulácii v televíznych reláciách A. Chomovej (2020a) a V. Gondkovej (2018a, 2018b, 2019a, 2019b, 2020).⁶ Práca V. Patráša *K sémantike a pragmaticke pojmu „alternatívne médium“* (2020) poukazuje na sémantické a pragmatické atraktory stojace v pozadí definovania uvedeného pojmu a zároveň jeho vymedzenia s ohľadom na bazové (zóna informačnosti, presviedčania) a okrajové časti (zóna propagandy a intencného manipulovania). Uvedené výstupy dokumentujú sústredenie pozornosti členov katedry na jazykovo-komunikačnú problematiku s ohľadom na súčasné dynamické videnie najmä mediálneho priestoru.

Orientáciu na analýzu osobitých oblastí mediálnej komunikácie dokladuje aj participácia členiek katedry na ďalších vedeckých projektoch v spolupráci s inými fakultnými pracoviskami: A. Genčiovej pri realizovanom projekte VEGA *Lexikogenetický potenciál mediálneho politického diskurzu o kríze* (2021 – 2023; projekt vedie M. Korgová na romanistickom pracovisku FF UMB). V pozícii spoluriešiteľky figuruje M. Pastorková v plánovanom projekte zameranom na kontrastívny výskum mediálneho diskurzu *Aktuálne trendy emocionálno-expresívneho lexikónu v slovensko-francúzskej kontrastívnej perspektíve*, ktorý počíta s výstupom v podobe praktického bilingválneho slovníka využiteľného v preklade primárne publicistických, ale aj iných textov. Projekt koordinácie zabezpečuje výskumná pracovníčka Katedry romanistiky FF UMB L. Ráčková.

5. DEJINY SLOVENSKEJ LINGVISTIKY

Vo vedeckom profile katedry je potrebné spomenúť aj skutočnosť, že jazykovo-komunikačná problematika sa tu popri systémovom profile a súčasnej dynamike skúma aj s ohľadom na dejinný prierez. K takto zameraným prácam možno zaradiť najmä výstupy J. Lomenčíka a A. Chomovej. Situáciu v jazyku a jazykovede v minulom storočí mapujú výstupy J. Lomenčíka (2019a, 2021a) sledujúce na pozadí štúdia archívnych materiálov, ale aj dobovej tlače aktuálne jazykové problémy viažuce sa v 20. rokoch 20. storočia na činnosť Matice slovenskej, ktorá práve vďaka aktivitám členov

---

⁶ Členovia katedry týmito výstupmi nadväzujú aj na realizáciu projektu VEGA *Manipulačno-komunikačné koncepcie v persuzívnych slovenských a chorvátskych mediálnych diskurzoch* (2015 – 2017). Projekt sa realizoval v medzinárodnej spolupráci s Filozofickou fakultou Univerzity v Rijeke v Chorvátsku.

Jazykovedného odboru prispela k rozvíjaniu, kultivovaniu, ale aj rozširovaniu spisovnej slovenčiny a k inštitucionalizovaniu jazykovedného bádania. Sústredená pozornosť sa tu venuje najmä dvom matičným projektom – dialektologickému výskumu slovenských nárečí a vypracovaniu pravidiel slovenského pravopisu.

Historiografický aspekt sa prejavuje aj v príspevku venovanom jazykovej situácii v kontextoch politickej a spoločenskej situácie v Československej republike *Jazyková situácia po veľkej vojne v kontexte legislatívy Československej republiky* (Lomenčík 2022). K línii sledujúcej problematiku systematického výskumu slovenského jazyka v diachrónií možno zaradiť aj príspevok A. Chomovej (2019b), ktorý sa venuje diskusii zameranej na vymedzenie hraníc medzi syntaxou a morfológiou, dokladajúcej sprístupňovanie a rozvíjanie myšlienok európskej jazykovedy (najmä štrukturalizmu) v priestore slovenskej lingvistiky. Presah diskutovaných teoretických otázok spojených s opisom slovenského jazyka v slovenskej jazykovede do školskej praxe si všíma autorkin príspevok zameraný na vyučovanie slovenského jazyka v 30. – 50. rokoch 20. storočia so zacielením na sledovanie problematiky spojenjej s otázkami pravopisu a jeho vyučovania (Chomová 2019c).

6. EDUKÁCIA JAZYKA

Katedra vyvíja svoju činnosť aj v oblasti slovakisticko-učiteľského vzdelávania. Oblasť edukácie jazyka zastrešujú najmä výstupy J. Lomenčíka, v ktorých sa podáva pohľad na jazyk a literatúru v edukácii (monografia *Jazyk a literatúra v edukácii. Diachrónno-synchrónny pohľad*, 2019b) a na problémy školskej jazykovej výchovy (*Skice k problémom školskej jazykovej výchovy v synchrónii a diachrónii*, 2018). Prepojením diachrónneho pohľadu na situáciu v slovenskej jazykovede s pohľadom na vzdelávanie je autorov príspevok z roku 2022, v ktorom sa poskytuje pohľad na stredoškolské literárne vzdelávanie viazané na cyrilsko-metodskú tradíciu s ohľadom na zmeny v školskom vzdelávacom systéme v kontexte spoločensko-politických pomerov na území Slovenska v priereze období 1862 – 1918, 1918 – 1948, 1948 – 1989. Tento pohľad dopĺňa sonda do dobových učebníc a čítaniek literatúry (Lomenčík 2022).

7. VÝSKUM SLOVENČINY AKO CUDZIEHO JAZYKA

KSJK má v rámci svojej vnútornej štruktúry vytvorené oddelenie slovenčiny ako cudzieho jazyka, ktoré dlhodobo orientuje svoju vedeckovýskumnú pozornosť tiež na oblasť osvojovania slovenčiny ako cudzieho jazyka, čo je vzhľadom na súčasnú narastajúcu potrebu integrácie cudzincov na Slovensku aktuálna problematika s významným pragmatickým rozmerom.

Časť vedeckovýskumných aktivít v tejto oblasti súvisí s teóriou jazykových chýb a teóriou medzijazyka (interlanguage), ktoré vychádzajú z predpokladu, že

v procese osvojovania si cudzieho jazyka dochádza u študentov k postupnej štruktúracii tzv. medzijazyka, teda systému, ktorý je výsledkom kombinácie elementov osvojovaného si jazyka, ako aj interferenčných prvkov z materinského jazyka. Banskobystrická slovakistika je od roku 2019 zapojená do grantového projektu APVV *Jazykové chyby v slovenčine ako cudzom jazyku na báze akvizičného korpusu* (A. Gálišová, L. Urbancová), ktorého cieľom je jednak vytvorenie akvizičného korpusu písomne realizovaných textov študentov osvojujúcich si slovenčinu ako cudzí jazyk na všetkých jazykových úrovniach, jednak lingvistická analýza jazykových chýb, ktoré v medzijazyku študentov vznikajú. Riešenie grantového projektu pod vedením Studia Academica Slovaca – centra pre slovenčinu ako cudzí jazyk Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave a za spolupráce ďalších slovakistických pracovísk – Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra SAV, v. v. i., Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove – prinieslo viaceré čiastkové štúdie, ktoré sú lingvistickou reflexiou viacerých oblastí medzijazyka v súvislosti s osvojovaním si slovenčiny ako cudzieho jazyka. Patria sem napr. otázky súvisiace s osvojovaním si slovosledu (Ivanová – Kyseľová – Gálišová 2021), reflexívneho pasíva (Ivanová – Kyseľová – Gálišová 2023a), kategoriálnych verb (Ivanová – Kyseľová – Gálišová 2023b) či deklinácie substantív (Urbancová 2023a).

Druhá časť aktivít banskobystrického pracoviska súvisiacich s osvojovaním si slovenčiny ako cudzieho jazyka má metodický a lingvodidaktický charakter. Ide predovšetkým o publikácie a výstupy projektov, ktorých cieľom je poskytnúť metodickú podporu k inovatívnym postupom v procese akvizície jazyka. V tejto súvislosti bolo pracovisko zapojené do riešenia viacerých projektov agentúry KEGA: *Rozvoj komunikačnej kompetencie v slovenčine ako materinskom jazyku v komunitách Slovákov žijúcich v zahraničí*, *Seriózne hry a hrové prvky vo vyučovaní slovenčiny ako cudzieho jazyka* či *Príprava interaktívneho prostredia Krajina Hlásokovo na podporu výučby slovenského jazyka pre deti Slovákov žijúce v zahraničí*. Spomedzi výstupov týchto projektov možno spomenúť napr. metodickú príručku jazykových hier, ktorá vznikla v spolupráci so Studia Academica Slovaca – centrom pre slovenčinu ako cudzí jazyk Filozofickej fakulty UK v Bratislave (Gálišová – Ismail Gabríková – Mošaťová 2021) alebo internetovú stránku,^[3] ktorá obsahuje množstvo jazykových hier zameraných predovšetkým na slovenskú ortoepiu a ortografiu, testov, pracovných listov a autokorektívnych kariet určených primárne pre vzdelávacie centrá Slovákov žijúcich v zahraničí. Inovatívne učebné materiály poskytuje aj aplikácia Esko z roku 2019 (L. Urbancová a kol.) a metodická podpora k nej (Urbancová 2018, 2019a, 2019b, 2020a). Didaktické otázky osvojovania si slovenčiny ako cudzieho jazyka reflektujú aj čiastkové vedecké alebo odborné štúdie publikované v časopisoch a vedeckých zborníkoch (napr. Urbancová 2021a; Gálišová 2021).

8. KOGNITÍVNA LINGVISTIKA, ETNOLINGVISTIKA

Súčasťou jazykového bádania na katedre sa stáva aj otázka analýzy rôznych fenoménov v rámci slovenského jazykového obrazu sveta, pričom tieto analýzy sa opierajú o výskumné metódy etnolingvistiky. Okrem už spomenutých prienikov možno do tohto okruhu zaradiť práce A. Gálisovej venované analýze slovenského frazeologického materiálu jednak s ohľadom na pojmy duše a čerta (Gálisová 2020a, 2020b), ale aj anjela (Gálisová 2022b). Autorka vychádza z princípov kultúrno-kognitívnej etnolingvistiky, pričom sa opiera najmä o zásady tzv. lublinskej (poľskej), moskovskej etnolingvistiky či českej školy „kulturně-kognitivní lingvistiky“. Pri identifikácii jazykového obrazu autorka čerpá z analýzy jazykových dát (frazeologické zbierky, výkladové slovníky, etymologický slovník), ale aj textových dát (Biblia, modlitby, vianočné koledy, folklórne naratívy či texty v Slovenskom národnom korpuse), porovnávajúc, popri selekcii jednotlivých frazém, explikáciu základného významu aj metaforické extenzie, deriváty či prenesené významy sledovaných jazykových jednotiek.

Pri sledovaní slovenskej frazeológie s ohľadom na zvolené fenomény autorka odhaľuje nielen ich pozíciu v axiologickom systéme slovenčiny, ale aj opakujúce sa charakteristiky tvoriace súčasť jazykového obrazu v slovenčine, pričom napr. charakteristiky pojmu čert rozvíja o kontrastívny pohľad na pojem anjela (2020b, 2022b). Vo vzťahu k týmto analýzám autorka pri formovaní obrazu anjela a čerta v slovenskom jazyku a kultúre zdôrazňuje ich zložitosť a mytologicko-kresťanskú prevrstvenosť tohto obrazu v slovenskej frazeológii. Zaujímavosťou sú aj poznámky o prepojenosti na popkultúrny kontext.

Osobitú pozornosť sústreďuje A. Gálisová na jazykový obraz matky v slovenčine. Aj tu vychádza z princípov modernej slovanskej etnolingvistiky, no pri svojom skúmaní jazykových a empirických dát sa opiera o teóriu profilov. Tento prístup autorka odôvodňuje predpokladom, že „pojem *matka* má v každej, čiže aj slovenskej kultúre ešte ďalšie charakteristiky, ktoré slovníkové opisy a exemplifikácie zachytávajú parciálne“, pričom práve tieto konotácie „sú v jazyku a kultúre (a ich prostredníctvom) fixované a spoluvytvárajú stereotyp matky prítomný v našom jazykovo-kultúrnom spoločenstve“ (Gálisová 2022a, s. 11). Osobitosťou autorkinho výskumu je aj využitie dát získaných dotazníkovým prieskumom v prostredí slovenských respondentov, ktoré umožnili ozrejmiť obrysy obrazu typickej matky v slovenskej kultúre a vyselektovať elementy biologického, fyziologického profilu, psychosociálneho a psychologického profilu, etického a pragmatického profilu slovenského jazykového obrazu matky.

9. TRANSLATOLOGICKÝ VÝSKUM

Na UMB má translatologický výskum viac než 25-ročnú tradíciu. Banskobystrická translatológia dnes disponuje výrazným postavením nielen v rámci Slovenska,

ale aj na platforme medzinárodnej konkurencie. Katedra v spolupráci s ďalšími jazykovými pracoviskami FF UMB zastrešuje najmä oblasť aplikovanej lingvistiky, translačnej a interkultúrnej komunikácie. Zároveň participuje na garantovaní a zabezpečovaní doktorandského štúdia vo filologicky orientovanom študijnom programe translatológia a tzv. spoločného základu – disciplín určených všetkým poslucháčom prekladateľstva a tlmočníctva v bakalárskom a magisterskom stupni. Z hľadiska tematiky sa vo vymedzenej vedeckej oblasti zameriava primárne na výskum teórie všeobecnej translatológie, špeciálnych disciplín prekladu (napr. teória umeleckého prekladu) a praxeológie prekladu. Prieniky do jazykových a jazykovedných otázok sa uskutočňujú cez synchronnú lingvistickú komparatistiku, štylistické koncepcie, sociolingvistické a lingvokulturologické prístupy. Do výskumnej oblasti sú zapojení aj členovia Katedry slovenského jazyka a komunikácie, keďže od akademického roku 2019/2020 bola na katedru presunutá časť kompetencií súvisiaca s rozvojom translatológie na FF UMB.

V sledovanom horizonte posledných rokov sa v oblasti translatológie realizovalo viacero výskumov. V roku 2018 sa ukončil napr. projekt VEGA *Hybridity in language, text and in translation*, ktorý viedla A. Huťková. Objektom výskumného projektu bola (i dnes) aktuálna a frekventovaná hybridita v jazykovej a komunikačnej rovine, ktorá vzniká v dôsledku čoraz výraznejšieho a expanzívnejšieho prestupovania kultúr, podporovaného masmediálnymi technológiami a migráciou. Základnými terminologickými piliermi projektu bolo vnímanie hybridity ako vlastnosti, hybridizmu ako javu, hybridizmov ako výsledkov hybridizácie, hybridizácie ako procesu. Projekt sa usiloval komplexne zjednotiť a ukotviť diverzné prístupy k skúmaniu hybridných jazykových javov, textov a translátov. K hlavným výstupom patrilo organizovanie 12. ročníka medzinárodnej vedeckej konferencie o preklade a tlmočení v Banskej Bystrici a vznik hodnotného zborníka príspevkov *Preklad a tlmočenie 12: hybridita a kreolizácia v preklade a translatológii* (Huťková – Djovčoš 2016). Jednotlivé štúdie zborníka sú dostupné na Web of Science. Ďalšou projektovou aktivitou bolo spoluorganizovanie 1. ročníka prestížnej vedeckej konferencie *TIC – Translation, Interpreting and Culture. Old Dogmas, New Approaches (?)* v Nitre v roku 2018^[4] a vydanie zborníka abstraktov pod rovnomenným názvom (Tyšš – Huťková – Höhn 2018). V rámci viacjazyčne nastaveného projektu vyšli viaceré vedecké štúdie (napr. Huťková 2017, 2019) a monografie členov zapojených z iných jazykových katedier.

A. Huťková sa podieľala aj na 2. ročníku TIC-u, ktorý sa konal v Banskej Bystrici (2021) a spoločne s kolegyňou z Katedry romanistiky FF UMB zostavili zborník abstraktov *Translation, interpreting and culture 2: rehumanising translation and interpreting studies* (Huťková – Reichwalderová 2021).

V kooperácii s hlavným riešiteľom – Univerzitou Karlovou v Prahe a ďalšími zahraničnými partnermi z Poľska a Maďarska sa realizoval projekt *Perspectives of*

V4 Translation Studies. Za banskobystrické pracovisko ho koordinovala A. Huťková. Projekt sa zameriaval na aktuálne problémy translatológie, predovšetkým na výskumné metódy a rôzne prístupy súčasnej translatológie v stredoeurópskom literárnom, kultúrnom, historickom kontexte a na ich implementáciu a aplikáciu vo výučbe. Do projektu sa zapojili aj študenti. Hlavné výstupy rámcovali dve konferenčné podujatia (jedno na UK v Prahe a jedno v online priestore), ako aj workshopy pre študentov. Z podujatí vyšiel zborník *Perspectives of V4 translation studies: studies, considerations and contributions on translation between Czech, Hungarian, Polish and Slovakian languages* (Huťková – Kolmanová 2021), v ktorom okrem pedagógov publikovali svoje vedecké prvotiny aj naše poslucháčky.

V prepojení na širšiu medziliterárnu komunikáciu sa cez prizmu recepčnej tradície prekladových textov realizoval projekt VEGA *Slovensko-talianske medziliterárne vzťahy po roku 1989 v kontexte prekonávania recepčnej tradície a vzniku nových recepčných modelov* (hlavný riešiteľ I. Šuša), ktorého zástupkyňou bola A. Huťková, dopĺňajúca primárne recepčnú optiku o lingvokomunikačné markery daného procesu. Cieľom výskumného projektu bolo analyzovať vývin slovensko-talianskych medziliterárnych vzťahov za obdobie ostatných 30 rokov (1989 – 2019). Z hlavných výstupov spomeňme vedeckú monografiu bývalého člena katedry *Filling in the Blanks of its Slovak Translations* (Šuša 2023), ale aj viacero štúdií (napr. Huťková – Prando Šušová 2021). Za výrazné pozitívum projektu považujeme najmä areálové vedecké presahy – projekt svojou podstatou spojil literárne (resp. literárno-vedné) a translatologické aspekty s parciálnym presahom k ďalším vedám (politológia, kulturoológia, lingvistika), ktoré slúžia na doplnenie niektorých špecifických tém a oblastí (ideológia, identita, medzikultúrne vzťahy a pod.).

Aktuálne sa translatologické výskumné ambície zainteresovaných členov katedry orientujú na súčasné trendy v translatológii, osobitne na otázky sociokultúrnych koordinátov prekladovej komunikácie (habitus, kapitál, kompetencia, dištinkcia, kultúrna adaptácia atď.), dimenzie identity v translačnej komunikácii (kozmpopolitizmus, mikro-kozmpolitizmus, globálna hybridizácia, rozpad kánonov, budúcnosť diverzity, negentropia), rehumanizačné tendencie v translácii a pod.), ako aj na (už dlhšie sledované) stylistické aspekty v procese prekladu.

Tematiku medzikultúrnej komunikácie riešia členovia katedry z viacerých aspektov. Do projektu *Cultural transfer in the United Europe: differences, challenges and perspectives* (Jean Monnet Module) bola v rokoch 2020 – 2022 zapojená aj členka našej katedry A. Huťková, ktorá v ňom zvýraznila translačnú optiku. Cieľom interdisciplinárneho výskumného projektu bolo uchopiť kultúru ako prostriedok a nástroj na prekračovanie osobných a národných hraníc – ako nadnárodného i regionálneho mechanizmu rozvoja, z aspektu interkulturality, kultúrnej identity či kultúrnej diplomacie.^[5] Hodnotné publikačné výstupy (výberovo) reprezentujú najmä:

zborník *Cultural transfer in the United Europe* (Pecníková – Bohušová 2022); kolektívna učebnica *Mestá a ich príbehy: európska učebnica o kultúrnych tradíciách* (Höhn – Huťková a kol. 2020); vedecké štúdie, napr. *Preklad ako transkultúrna kategória* (Huťková 2022); *Cultural transfer in the United Europe: differences, challenges, and perspectives* (Pecníková – Huťková 2022) a i.

Vzhľadom na skutočnosť, že ide o aktuálnu a významnú výskumnú oblasť, katedra má ambície lingvokomunikačné a kulturologické prístupy prepájať aj v ďalších vedeckých projektoch aj v kooperácii s inými pracoviskami.

10. VÝSKUM V OBLASTI RODOVEJ LINGVISTIKY

Rodovou lingvistikou sa na pracovisku dlhodobo zaoberá L. Urbancová. Jej výskumy smerujú do troch tematických oblastí. Prvou oblasťou je rodovo vyvážená slovenčina, resp. v súčasnosti aj nebinárna slovenčina, kde autorka opisuje možnosti jej tvorby a podmienky jej existencie v slovenskej spoločnosti. Danú problematiku autorka analyzovala vo viacerých štúdiách, z ktorých výberovo uvádzame texty ako *Slovak: gender-balanced and gender-neutral* (Urbancová 2019c), *Rodovo vyvážená slovenčina v súčasnej spoločnosti* (Urbancová 2022) či *Slovenčina pre všetkých (Queer ľudia v slovenskom jazyku)* (Urbancová 2023b). Z hľadiska uplatňovania nebinárneho jazyka v komunikácii autorka tvrdí, že „tak ako je to v prípade rodovo vyváženého jazyka, ani pri nebinárnom jazyku nejde o jeho celospoločenské použitie vynútené zásahom ‚zhora‘, ale o kontinuálny proces tvorby a používania nebinárnych jazykových prostriedkov, ktoré si postupne získajú využitie v niektorých komunikačných situáciách, ako aj pri komunikácii s nebinárnymi osobami“ (Urbancová 2023b, s. 84).

Ďalšou tematickou oblasťou je vplyv sociálnych faktorov na lexikálny význam, v ktorom L. Urbancová venuje pozornosť tomu, ako sa lexikálny význam prispôbuje aktuálnej spoločenskej situácii. Odrážajú sa v ňom spoločenské vzťahy, ako je to napríklad v prípade lexém *slečna* a *pani*. Autorka si uvedomuje, že zmeny v spoločnosti sú dynamickejšie ako zmeny v jazyku, aj napriek tomu však v jazyku postupne nachádzajú svoju reflexiu. V štúdií *Rozdiely vo význame lexémy dobrý/dobrá podľa rodu nadradeného substantíva označujúceho osobu* (Urbancová 2021b) konštatuje, že rodový systém spoločnosti môže ovplyvňovať aj význam lexém označujúcich ľudí a vytváranie kolokácií s týmito lexémami.

Problematikou sociálnej deixy v slovenčine sa autorka zaoberá v štúdiách *Mený rod ako koncept odkazovania na sociálny status osoby* (Urbancová 2019d) a *Sociálnodeiktický význam kolektív* (Urbancová 2020b). V súvislosti s kolektívami (typu *učiteľstvo*, *čitateľstvo*) hovorí o ich novej funkcii v súčasnej komunikácii, v rámci ktorej môžu predstavovať vhodnú alternatívu ku generickému maskulínu v rodovo neutrálnom vyjadrovaní. Ich použitie môže niesť informácie o hodnotách používate-

Ťov kolektívnych substantív a o sociálnych vzťahoch. Na základe toho sú v rámci textov interpretované ako sociálne deiktické prvky (Urbancová 2020b).

Autorka v osobitnej štúdií *Feminist impulses in Slovak linguistics* (Urbancová 2019e) predstavila obraz slovenského lingvistického výskumu v oblasti rodu, ktorý prechádzal od evidovania pohlavia respondentiek a respondentov v rámci výskumov bez hlbšej analytickej časti cez stereotypné uchopenie rodu, resp. pohlavia, až po vnímanie rodu ako analytickej kategórie v niektorých súčasných výskumoch.

V rámci širšieho náhľadu na problematiku rodu nielen v lingvistike, ale aj v spoločnosti venuje L. Urbancová pozornosť aj populárno-náučným aktivitám. Osobitnou formou je spolupráca s bansko-bystrickým Bábkovým divadlom na Rázcestí, ktorá je zameraná na reflexiu rodu a s ním zviazaných otázok rezonujúcich v súčasnej spoločnosti.

11. PERSPEKTÍVY VEDECKÉHO VÝSKUMU

Vedeckovýskumná činnosť katedry sa v nasledujúcom období bude zameriavať na ďalšie rozvíjanie existujúcich, bádateľsky perspektívnych výskumných okruhov s využívaním tradičnej i modernej, v súčasnosti rozpracúvanej lingvistickej metodológie, čo už pri vybraných výskumných okruhoch naznačili poznámky v závere kapitól. Predmetom ďalšieho výskumu však budú aj nové výskumné témy (napr. téma environmentálnej komunikácie).

Na základe charakteristiky výstupov venovaných propriálnej sfére jazyka konštatujeme aktívne nadväzovanie na tradíciu onomastických výskumov v Banskej Bystrici, ako aj snahu prispieť k rozvoju poznania v rámci slovenskej onomastiky (antroponomastické, toponomastické aj chrématonomastické výskumy) a niektorými prácami i k rozvíjaniu česko-slovenskej (česko-slovenská škola onomastického modelovania) a slovanskej onomastiky (práce o sústave slovanskej onomastickej terminológie). V ďalšom období sa bude klásť dôraz na výraznejšie rozpracovanie konceptu jazykovej krajiny v rámci onomastického výskumu, ako aj na zavŕšenie komplexného spracovania hydronymie slovenských povodí riek. V súlade s prebiehajúcou projektovou činnosťou bude pozornosť aj naďalej venovaná podrobnejšiemu rozpracovaniu teórie modelovania so snahou o jej aplikovanie na široké spektrum oným. S analýzou propriálnej jazykovej sféry sa prirodzene počíta aj vo výskume aktuálne rozpracúvaných lingvistických tém a konceptov (environmentálnej komunikácie, jazykového obrazu sveta a pod.).

Pokiaľ ide o perspektívy výskumu v oblasti dejín slovenskej lingvistiky a vyučovania slovenského jazyka, kontúry naznačené v príspevkoch J. Lomenčíka a A. Chomovej sú východiskom pre širšie rozpracovanie problematiky zástoja Jazykovedného odboru Matice slovenskej pri formovaní novodobej slovistiky na Slovensku v rámci riešenia plánovaného vedeckého projektu Jazykovedný odbor Mati-

ce slovenskej v kontexte slovakistiky (1920 – 1930). Presah teoretického jazykovedného bádania v historickom náhľade do vyučovania slovenského jazyka sa zasa stane bázou pre projekt *Vyučovanie slovenského jazyka ako súčasť národného kultúrneho dedičstva v dobových učebniciach (1850 – 1950)*. Zámerom tohto projektu je s oporou o analýzu dobových učebníc podať sumarizačný a vedecko-pedagogický pohľad do histórie vyučovania slovenského jazyka, sledovať na pozadí diachronie prepojenie základnej dichotómie a mieru previazanosti lingvistickej teórie (spisovnej slovenčiny) a pedagogickej praxe vyučovania slovenského jazyka, resp. materinského jazyka. Tento vzťah sa modifikoval v dôsledku vývoja nových prístupov a koncepcií v lingvistickom výskume a paralelne aj vo výchovno-vzdelávacom procese na pozadí dobových spoločensko-politických premien.

Vzhľadom na fakt, že časť personálneho obsadenia katedry sa vedeckovýskumne aj pedagogicky orientuje aj na oblasť osvojovania si slovenčiny ako cudzieho jazyka, je možné v danej sfére predpokladať pokračujúce výskumné aktivity. Vytvorenie akvizičného korpusu (errkorp-1.0) a pokračujúca grantová úloha prinášajú možnosti korpusového lingvistického výskumu medzijazyka študentov osvojujúcich si slovenčinu ako cudzí jazyk. V rámci príslušného projektu je plánovaná kolektívna monografia, ktorá bude spracúvať jazykovú typológiu chýb, na čom sa bude podieľať aj banskobystrické pracovisko (A. Gáliková, L. Urbancová). Vzhľadom na potreby študijného programu orientovaného na zahraničné študentstvo je tiež plánovaný moderný učebný text zameraný na spracovanie problematiky slovenských reálií, a to s využitím inovatívnych metód.

K jednej z najaktuálnejších výskumných výzev, ktorú má pracovisko záujem výskumne podporovať v nasledujúcich rokoch, patrí riešenie problematiky environmentálnej komunikácie vo verejnej sfére. Ide o spoločensky relevantnú tému, ktorú sa katedra pokúša projektovo podporiť cez vedecké grantové platformy (VEGA⁷, APVV⁸) v spolupráci s viacerými pracoviskami na Slovensku i v zahraničí. Hlavným cieľom projektov je komplexne zdokumentovať environmentálnu komunikáciu vo verejnej sfére a poukázať na ne/verbálne formy environmentálnej komunikácie, ktoré sú nielen nositeľom obsahu, ale aj dôležitým nástrojom formovania názorov, ovplyvnenia postojov a tým aj správania komunikantov. Bádania sú koncipované ako súbory vzájomne prepojených a nezriedka recipročne či kauzálne determinovaných relevantných otázok vymedzených primárne lingvo-komunikačnou optikou, podporovanou metodologickými paradigmami lingvistiky, literárnej vedy, sociológie, etnológie, kultúrnej antropológie, mediálnych a komunikačných vied (holistický prístup). Projekty svojím charakterom reagujú na vývinové trendy a aplikačné mož-

⁷ Aktuálne podaný projekt VEGA *Environmentálna komunikácia v elektronickom prostredí*.

⁸ APVV projekt *Environmentálna komunikácia vo verejnej sfére* nebol financovaný z dôvodu nedostatku prostriedkov.

nosti filologických výskumov v interdisciplinárnej kooperácii a reflektujú potreby spoločensko-kultúrnej súčinnosti vedeckej práce a jej užitočnosti v praxi. Inšpiráciou v danej tematike bola externá spolupráca na projekte *The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations* [HEC],⁹ v rámci ktorého sa konali vedecké i popularizačné aktivity. Na konferencii *Educational projects in the field of environmental activities II* (8. – 9. september 2022, Bratislava) vystúpili so svojim pilotným výskumom viaceré členky katedry (V. Vraťová, P. Molnárová, V. Gondeková, A. Huťková). Ich príspevky sú dostupné v publikácii *Edukacja humanistyczna V4 dla klimatu. Rozpoznania – dobre praktyki – rekomendacje* (Niesporek-Szamburska – Waclawek – Obertová 2023). Vo forme externej spolupráce sa realizovali aj dva workshopy pre naše študentstvo.¹⁰ Viaceré výsledky pilotných bádání v oblasti eko- a envirokomunikácie odzneli na konferenciách (napr. Huťková – Račáková, v tlačí a, v tlačí b; Huťková, v tlačí).

12. ZÁVER

Priblíženie vedeckovýskumných aktivít, projektových úloh a publikačných výstupov Katedry slovenského jazyka a komunikácie Filozofickej fakulty UMB v Banskej Bystrici poukazuje na široký výskumný záber jej osadenstva, nadväzovanie na vedeckovýskumné (predovšetkým sociolingvistické a socioonomastické) tradície i reflektovanie súčasných výskumných trendov v domácej a medzinárodnej lingvistiky. Ústredná pozornosť je v súčasnosti venovaná interdisciplinárnym onomastickým, lingvokomunikačným a translatickým výskumom. Vzhľadom na aktuálnu ponuku študijných programov sa časť personálnej zostavy pracoviska zameriava aj na oblasť slovenčiny ako cudzieho jazyka, disponujúcu výrazným výskumným potenciálom. Reflexia slovenského jazyka v súčasnej onomastickej, sociolingvistickej, mediálnej, translatickej a pedagogickej komunikácii tvorí základnú vedeckovýskumnú platformu katedry, utvárajúc jej špecifické postavenie v rámci univerzitných slovanských pracovísk. Vzhľadom na existujúce výskumné tradície plánujeme v budúcnosti aj naďalej rozvíjať uvedené kľúčové oblasti s aplikovaním moderných výskumných konceptov a reagujúc na potreby slovanského a slavistického výskumu i širšie kultúrno-spoločenské požiadavky. Informácie predstavené v tejto štúdiu poukazujú na to, že naše akademické pracovisko činnorodo napĺňa svoje predurčenia a poslanie – tvorivo a zmysluplne jestvovať ako inštitúcia vedy, vzdelávania a spoločenskej kultúry v širšom zmysle.

---

⁹ Projekt rieši Katedra slovanských jazykov FF UMB s Poľskom, Maďarskom a Českom, zo Slovenska je do projektu zapojená aj Katedra slovanských jazykov FF UK v Bratislave.

¹⁰ 1. *Mimoškolská environmentálna výchova, envirocentrá a enviroceny*, 2. *Žijeme zodpovedne? Aké environmentálne témy nás trápia?*

Literatúra

- BLANÁR, V. – MATEJČÍK, J. (1978, 1983): *Živé mená na strednom Slovensku. I.1. Designácia osobného mena*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo. I.2. *Distribúcia obsahových modelov*. Martin: Osveta.
- BEZLAJ, F. a kol. (red.) (1983): *Osnoven sistem i terminologija na slovenskata onomastika*. Skopje: Makedonska akademija na naukite i umetnostite.
- GÁLISOVÁ, A. (2020a): *Duša* (soul) and its axiological aspects in Slovak phraseology. In: Jurewicz, J. – Masłowska, E. – Pazio-Wlazłowska, D. (eds.): *The Soul in the Axiosphere from an Intercultural Perspective. Vol. 1*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 240 – 253.
- GÁLISOVÁ, A. (2020b): *Obraz čerta v slovenskej frazeológii – rozostrené hranice medzi mytológiou, kresťanstvom a populárnou kultúrou*. In: Pekarovičová, J. – Vojtech, M. (eds.): *Studia Academica Slovaca 49. Prednášky 56. letnej školy slovenského jazyka a kultúry*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 51 – 66.
- GÁLISOVÁ, A. (2021): *Skupinové formy práce a kooperatívne učenie pri osvojovaní si slovenčiny ako cudzieho jazyka*. In: *Didaktické studie*, 13/1, 60 – 77.
- GÁLISOVÁ, A. (2022a): *Náčrt jazykového obrazu matky v slovenčine*. In: *Slovenská reč*, 87/2, 6 – 32.
- GÁLISOVÁ, A. (2022b): *Obraz anjela v kontraste s čertom/diablom v slovenskom jazyku a kultúre*. In: Pekarovičová, J. – Vojtech, M. (eds.): *Studia Academica Slovaca 51. Prednášky z 58. letnej školy slovenského jazyka a kultúry*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 63 – 76.
- GÁLISOVÁ, A. – ISMAIL GABRIKOVÁ, A. – MOŠAŤOVÁ, M. (2021): *Seriózne jazykové hry. Metodická príručka pre učiteľov slovenčiny ako cudzieho jazyka*. Banská Bystrica: Belianum, vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.
- GENČIOVÁ, A. (2020): *Krízová komunikačná sféra a sociopragmatické determinanty mediálne stváraného komunikátu*. Banská Bystrica: Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.
- GONDEKOVÁ, V. (2018a): *Argument v televíznych reláciách žánru reality TV*. In: Gondeková, V. – Rožai, G. (eds.): *VARIA XXVII. Zborník abstraktov z XXVII. kolokvia mladých jazykovedcov, Banská Bystrica – Šachtičky, 21. – 23. 11. 2018*. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela – Belianum, 16.
- GONDEKOVÁ, V. (2018b): *Persuasive-communication and manipulative-communication concepts in television programme of the reality TV genre*. In: *Media Literacy and Academic Research*, 1/2, 51 – 59.
- GONDEKOVÁ, V. (2019a): *Komunikačné koncepcie televíznych relácií žánru reality TV*. In: Klincková, J. (ed.): *Komunikácia v odborných reflexiách: zborník príspevkov z 10. medzinárodnej vedeckej konferencie, Banská Bystrica, 12. – 13. 9. 2018*. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela – Belianum, 359 – 370.
- GONDEKOVÁ, V. (2019b): *Komunikačné nástroje a ich použitie v reality TV*. In: *Motus in verbo*, 8/1, 31 – 39. Dostupné na: <http://www.motus.umb.sk/archiv/15>
- GONDEKOVÁ, V. (2020): *Manipulatívnosť a persuzívnosť v televíznych reláciách*. In: Afeltowicz, B. – Pajewska, E. (eds.): *Dyskursy trzeciego tysiąclecia*. Szczecin: Wydawnictwo naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego: Uniwersytet Szczeciński, 61 – 67.
- GONDEKOVÁ, V. (2021a): *Synchronne modely a modelovanie inštitucioným v rámci Ministerstva vnútra SR*. In: Kulwicka-Kamińska, J. – Moroz, A. (eds.): *Tradycja i nowoczesność w badaniach języków słowiańskich*. Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 231 – 240.
- GONDEKOVÁ, V. (2021b): *Synchronne modely a modelovanie vlastných mien čaju, kávy a cukrovník*. In: *Nová filologická revue*, 8/1, 208 – 222.
- GONDEKOVÁ, V. (2022): *Modelová analýza vlastných mien novín, časopisov a knižných vydavateľstiev na Slovensku*. In: Bánik, T. – Bauko, J. (eds.): *Vlastné mená v interdisciplinárnom kontexte. 21. slovenská onomastická konferencia Nitra 10. – 12. 9. 2019*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 404 – 411.

- HÖHN, E. – HUŤKOVÁ, A. a kol. (2020): *Mestá a ich príbehy: európska učebnica o kultúrnych tradíciách*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Filozofická fakulta.
- HUŤKOVÁ, A. (2017): The translation theory of the Nitra School and contemporary communication models of literary translation: a case study. In: *World Literature Studies*, 9/2, 99 – 114.
- HUŤKOVÁ, A. (2019): The issue of expression hybridity in the translation process. In: *Acta Universitatis Carolinae Philologica*, 1, 21 – 37.
- HUŤKOVÁ, A. (2022): Preklad ako transkultúrna kategória. In: Pecníková, J. – Bohušová, Z. (eds.): *Kultúrny transfer v zjednotenej Európe*. Tallinn: Teadmus, 159 – 171.
- HUŤKOVÁ, A. (v tlači): *Ekopieseň – špecifická forma environmentálnej komunikácie*. Príspevok odznel na Medzinárodnej vedeckej konferencii Humanities Education and Climate. V4 Operating Scenarios (8. 9. 2023), ktorá sa konala v Banskej Bystrici (online).
- HUŤKOVÁ, A. – DJOVČOŠ, M. (eds.) (2016): *Preklad a tlmočenie 12: hybridita a kreolizácia v preklade a translatoológii: [zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie, 6. 4. 2016, Banská Bystrica]*. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela – Belianum.
- HUŤKOVÁ, A. – KOLMANOVÁ, S. et al. (eds.) (2021): *Perspectives of V4 translation studies: studies, considerations and contributions on translation between Czech, Hungarian, Polish and Slovakian languages*. Praha: Univerzita Karlova v Praze.
- HUŤKOVÁ, A. – RAČÁKOVÁ, A. (v tlači a): *Axiologický rozmer vybraných adjektív súvisiacich s environmentálnou témou. Slovensko-poľsko-maďarská komparatívna korpusová analýza*. Príspevok odznel na 11. medzinárodnej vedeckej konferencii o komunikácii Symetria a asymetria v jazykovej komunikácii, ktorá sa konala v Banskej Bystrici v dňoch 16.–17. septembra 2021.
- HUŤKOVÁ, A. – RAČÁKOVÁ, A. (v tlači b): *Jazyky v kontaktoch – komparatívna korpusová analýza adjektíva ekologický*. Príspevok odznel na medzinárodnej vedeckej konferencii Slovakistika – súčasný stav a perspektívy, ktorá sa konala 2. decembra 2021 v online priestore pri príležitosti 60. výročia slovakistiky na Filozofickej fakulte Univerzity v Novom Sade.
- HUŤKOVÁ, A. – REICHWALDEROVÁ, E. (eds.) (2021): *Translation, Interpreting and Culture 2. Re-humanising Translation and Interpreting Studies. Book of Abstracts*. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela – Belianum.
- HUŤKOVÁ, A. – ŠUŠOVÁ PRANDO, P. (2021): Kultúrna identita Neapola v románoch Eleny Ferranteovej s dôrazom na prekladateľské aspekty. In: *Nová filologická revue*, 12/2, 39 – 53.
- CHOMOVÁ, A. (2018): Živé osobné mená z východného Slovenska vo viacslovných spojeniach. In: *Acta onomastica*, 59, 69 – 89.
- CHOMOVÁ, A. (2019a): Minarovo Ťeto – zo živých osobných mien zo Zemplína. In: Chomová, A. – Krško, J. – Valentová, I. (eds.): *Konvergenie a divergenie v propriálnej sfére: 20. slovenská onomastická konferencia, zborník referátov, Banská Bystrica, 26. – 28. júna 2017*. Bratislava: Veda, 363 – 372.
- CHOMOVÁ, A. (2019b): Niektoré problémy slovenskej syntaxe 40. – 50. rokov 20. storočia. In: *Nová filologická revue*, 11/1, 71 – 89. Dostupné na: <https://www.ff.umb.sk/app/cmsFile.php?disposition=a&ID=22914>
- CHOMOVÁ, A. (2019c): Vyučovanie slovenského jazyka v 30. – 50. rokoch 20. storočia (so zameraním na pravopis). In: *Jazyk a literatúra*, 6/1 – 2, 2 – 24.
- CHOMOVÁ, A. (2020a): Jazykové stváranie persuázie a manipulácie v televíznych programoch o veštení. In: Afeltowicz, B. – Pajewska, E. (eds.): *Dyskursy trzeciego tysiąclecia*. Szczecin: Wydawnictwo naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego: Uniwersytet Szczeciński, 31 – 39.
- CHOMOVÁ, A. (2020b): Motivácia a modelovanie chrématóným so skratkou (na materiáli názvov slovenských poisťovní a bánk). In: *Jazyk a kultúra*, 11/41 – 42, 32 – 45. Dostupné na: https://www.ff.unipo.sk/jak/41-42_2020/Alexandra_Chomova_studia.pdf
- CHOMOVÁ, A. (2020c): Synchronne modely a modelovanie poisťných a bankových produktov. In: *Nová filologická revue*, 11/2, 139 – 155.

- IVANOVÁ, M. – KYSELOVÁ, M. – GÁLISOVÁ, A. (2021): Acquiring word order in Slovak as a foreign language: comparison of Slavic and non-Slavic learners utilizing corpus data. In: *Jazykovedný časopis*, 72/2, 353 – 370.
- IVANOVÁ, M. – KYSELOVÁ, M. – GÁLISOVÁ, A. (2023a): Tá robota sa sama neurobí. Zvratné pasívum a zvratné deagentívum v slovenčine a jeho osvojovanie poľskými hovoriacimi. In: Szymczak-Rozlach, M. – Sojda, S. – Buczek, M. (eds.): *Horyzonty slowacystyki. Literatura, język, dydaktyka*. Katowice: Studio NOA, 359 – 370.
- IVANOVÁ, M. – KYSELOVÁ, M. – GÁLISOVÁ, A. (2023b): Osvojovanie si kategoriálnych slovies v slovenčine ako cudzom jazyku. In: Marid, A. – Stojanovid, M. (eds.): *Slovakistika u kontekstu: tradicija i perspektive povodom 70 godina univerzitetske slovakistike u Srbiji i 25 godina Lektorata za slovački jezik i kulturu na Univerzitetu u Beogradu*. Belehrad: Univerzitet u Beogradu, 31.
- KOLENČIKOVÁ, N. (2021a): Synchronne modely a modelovanie názvov inštitúcií v správe Ministerstva kultúry SR. In: Kulwicka-Kamińska, J. – Moroz, A. (eds.): *Tradycja i nowoczesność w badaniach języków słowiańskich*. Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 277 – 292.
- KOLENČIKOVÁ, N. (2021b): Synchronne modely a modelovanie názvov vodiek. In: *Nová filologická revue*, 8/1, 195 – 207.
- KOLENČIKOVÁ, N. (2022): Synchronne modely a modelovanie názvov slovenských politických strán. In: Bánik, T. – Bauko, J. (eds.): *Vlastné mená v interdisciplinárnom kontexte. 21. slovenská onomastická konferencia Nitra 10. – 12. 9. 2019*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 351 – 360.
- KRŠKO, J. (2018a): Roger uvarí kávu, Matilda a Klotilda upracú byt... alebo o menách vecí každodennej potreby. In: Baláková, D. – Kováčová, V. (eds.): *Aspekty literárnovedné a jazykovedné: zborník Katedry slovenského jazyka a literatúry Filozofickej fakulty Katolíckej univerzity v Ružomberku: zborník z konferencie, Ružomberok, 19. 06. 2019*. Ružomberok: Verbum – vydavateľstvo Katolíckej univerzity v Ružomberku, 196 – 207.
- KRŠKO, J. (2018b): Antroponymá používateľov sociálnej siete Facebook ako súčasť antroponymického komunikačného registra. In: *Slovenská reč*, 83/1, 58 – 75.
- KRŠKO, J. (2019a): Medzi zmenou a kontinuitou. Mená poddaných hradu Čabraď v neskorom stredoveku. In: Chomová, A. – Krško, J. – Valentová, I. (eds.): *Konvergenca a divergencie v propriálnej sfére. 20. slovenská onomastická konferencia (Banská Bystrica 26. – 28. júna 2017). Zborník referátov*. Banská Bystrica: Filozofická fakulta UMB; Bratislava: Jazykovedný ústav L. Štúra SAV – VEDA, vydavateľstvo SAV, 343 – 351.
- KRŠKO, J. (2019b): Reflection of the Historical Facts in the Formation of the Medieval Anthroponymy (with an Example from Hont). In: *Annales UMCS. Sec. FF*, 37/1, 185 – 194. Dostupné na: <https://journals.umcs.pl/ff/issue/view/588/showToc>
- KRŠKO, J. (2020): Lokálne nárečie ako nástroj expresivizácie v jazykovej krajine (na príklade Banskej Bystrice). In: Ďuricová, A. (ed.): *Od textu k prekladu XIV. 2. časť, Linguistic Landscapes*. Praha: Jednota tlumočníkov a prekladateľů, 37 – 47.
- KRŠKO, J. (2021a): Názvy dní týždňa v slovenskej toponymii. In: Marek, M. (ed.): *In honorem et memoriam viri doctissimi: zborník k nedožitým deväťdesiatinám prof. Vincenta Sedláka*. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave, 217 – 232.
- KRŠKO, J. (2021b): Tlak ideológie na propriálnu stránku jazykovej krajiny – na príklade banskobystrickej urbanonymie. In: Ďuricová, A. – Lauková, J. (eds.): *Od textu k prekladu XV. 2. časť. Linguistic Landscapes*. Praha: Jednota tlumočníkov a prekladateľů, 62 – 72.
- KRŠKO, J. (2022a): *Hydronymia stredného povodia Váhu (od Trenčína po Žilinu)*. Banská Bystrica: Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela.
- KRŠKO, J. (2022b): Slovenské ojkonymá motivované dňami týždňa ako zdroj poznávania rozvoja ekonomickej prosperity krajiny. In: *Slavica Slovaca*, 57/3, 259 – 269.
- KRŠKO, J. (2022c): Changes in the top-down linguistic landscape under the influence of ideology – using the example of Banská Bystrica urbanonymy. In: *Folia Onomastica Croatica*, 31, 127 – 143.

- KRŠKO, J. (2022d): Logonym as a part of the linguistic landscape. In: *Onomastica*, LXVI, 287 – 298.
- KRŠKO, J. (2022e): Florián je už opravený, Tália opäť neštartuje... Alebo o menách automobilov. In: Bánik, T. – Bauko, J. (eds.): *Vlastné mená v interdisciplinárnom kontexte. 21. slovenská onomastická konferencia Nitra 10. – 12. 9. 2019*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 39 – 47.
- KRŠKO, J. – ŠIKYŇOVÁ, G. (2021): Prezývky žiakov z hľadiska ich sociálneho postavenia v triede. In: *Acta onomastica*, 62/2, 289 – 303.
- KRŠKO, J. – ZÁBORSKÁ, A. (2018): Onymic space versus social space. In: *Onomastica Uralica: (XXVI. International congress of onomastic sciences, Debrecín, 27. 8. – 1. 9. 2017)*, 10, 185 – 199. Dostupné na: <http://mnytud.arts.unideb.hu/onomural/kotetek/ou10a.html>
- LOMENČÍK, J. (2018): Skice k problémom školskej jazykovej výchovy v synchrónii a diachrónii. In: Baláková, D. – Kováčová, V. (eds.): *Aspekty literárnovedné a jazykovedné: zborník Katedry slovenského jazyka a literatúry Filozofickej fakulty Katolíckej univerzity v Ružomberku: zborník z konferencie, Ružomberok, 19. 06. 2019*. Ružomberok: Verbum – vydavateľstvo Katolíckej univerzity v Ružomberku, 64 – 81.
- LOMENČÍK, J. (2019a): Činnosť jazykovedného odboru Matice slovenskej (1930 – 1940) – základ modernej slovenskej jazykovedy. In: Liashuk, V. (ed.): *Slovenské spisovné jazyky v synchrónii a diachrónii: západoslovenský a východoslovenský kontext: zborník abstraktov vedeckých príspevkov*. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela – Belianum, 34 – 35.
- LOMENČÍK, J. (2019b): *Jazyk a literatúra v edukácii: diachrónno-synchrónny pohľad*. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela – Belianum.
- LOMENČÍK, J. (2020): Úloha Jazykovedného odboru Matice slovenskej pri formovaní modernej slovenskej jazykovedy (1920 – 1930). In: Bôbová, M. – Danková, M. (eds.): *Veda, školstvo a kultúra na Slovensku v rokoch 1918 – 1928. Zborník príspevkov a výberová bibliografia*. Banská Bystrica: Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici, 35 – 44.
- LOMENČÍK, J. (2021a): Jazykovedný odbor Matice slovenskej a slovenská slovakistika v prvých poprevratových rokoch (1920 – 1930). In: *Slavica Slovaca*, 56/1, 93 – 104.
- LOMENČÍK, J. (2021b): Štýl a jazyk básnickej poémy (na príklade básne Moje mesto Mikuláša Kováča). In: Šliwiński, W. – Račáková, A. – Olchowa, G. (eds.): *Styl jako kategoria badawcza języków, tekstów i kultur słowiańskich*. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela – Belianum, 73 – 79.
- LOMENČÍK, J. (2022): Stredoškolské literárne dimenzie cyrilo-metodského odkazu (1862 – 1990). In: *Slavica Slovaca*, 57/3, 319 – 332.
- MOLNÁROVÁ, P. (2019a): Jazyk, komunikácia a kontext na pomedzí lingvistiky a histórie (s konkretizáciou na lexikálnych príkladoch). In: *Jazyk a kultúra*, 10/39 – 40, 37 – 46. Dostupné na: https://www.ff.unipo.sk/jak/39-40_2019/Patricia_Molnarova_studia.pdf
- MOLNÁROVÁ, P. (2019b): Kognitívno-sémantická interpretácia metafory v kontexte politicko-ideologického vývinu v rokoch 1965 – 1970. In: *Slovenská reč*, 84/2, 185 – 204.
- MOLNÁROVÁ, P. (2019c): Obraznosť v analytickej publicistike v rokoch 1965 – 1970. In: Liashuk, V. (ed.): *Spisovné jazyky západných a východných Slovanov v synchrónii a diachrónii: otázky teórie: zborník vedeckých príspevkov*. Banská Bystrica: Belianum, 108 – 114.
- MOLNÁROVÁ, P. (2020a): Hodnoty ideológie socializmu optikou vybraných lexém. In: *Jazyk a kultúra*, 11/41 – 42, 91 – 101. Dostupné na: https://www.ff.unipo.sk/jak/41-42_2020/Patricia_Molnarova_studia.pdf
- MOLNÁROVÁ, P. (2020b): Ideologicko-persuazívne prejavy v publicistických titulkoch denníka Pravda v 60. rokoch. In: *Slovenská reč*, 85/2, 191 – 211.
- MOLNÁROVÁ, P. (2020c): Mocenské prejavy KSČ v reflexii vlastných mien v straníckej tlači. In: *Acta historica Neosoliensia*, 23/1, 52 – 71.
- MOLNÁROVÁ, P. (2022a): Jazyk – kultúra – politika: spoločensko-historický transfer zo socializmu do demokracie. In: Pecníková, J. – Bohušová, Z. (eds.): *Kultúrny transfer v zjednotenej Európe*. Talinn: Teadmus, 185 – 195.

- MOLNÁROVÁ, P. (2022b): *Jazyk obdobia socializmu v sociokomunikačných a pragmatikomunikačných súvislostiach*. Banská Bystrica: Belianum.
- MOLNÁROVÁ, P. (2022c): Kultúrno-axiologický potenciál bibličky motivovaných názvov akcií NAKA v mediálnom kontexte. In: *Lingua et vita*, 11/2, 37 – 49. Dostupné na: https://linguaetvita.sk/www_write/files/issues/2022/22/d04_37az49_jkk_molnarova_222022.pdf
- MOLNÁROVÁ, P. (2022d): Štruktúrne-pragmatické posuny vo vývine novinových titulkov v socialistickom a demokratickom období. In: *Jazykovedný časopis*, 73/2, 233 – 251.
- MOLNÁROVÁ, P. (2022e): Štylisticko-diskurzívne techniky s využitím expresivity v ideologicky podmienenom komunikáte. In: *Jazykovedný časopis*, 73/2, 233 – 252.
- NIESPOREK-SZAMBURSKA, B. – WACŁAWEK, M. – OBERTOVÁ, Z. (eds.) (2023): *Edukacja humanistyczna V4 dla klimatu. Rozpoznania – dobre praktyki – rekomendacje*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego: Katowice.
- ODALOŠ, P. (2015): Modelovanie a modely chrématonym. In: Valentová, I. (ed.): *19. slovenská onomastická konferencia. Bratislava 28. – 30. apríla 2014. Zborník referátov*. Bratislava: Veda, 464 – 472.
- ODALOŠ, P. (2017): K vývinu, vzniku a ďalšiemu profilovaniu slovenskej onomastickej terminológie. In: Przybylska, R. – Śliwiński, W. (eds.): *Terminologia specjalistyczna w teorii i praktyce językoznawców słowiańskich*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 277 – 294.
- ODALOŠ, P. (2019): Krízová komunikácia ako fenomén súčasnosti. In: Klincková, J. (ed.): *Komunikácia v odborných reflexiách: zborník príspevkov z 10. medzinárodnej vedeckej konferencie, Banská Bystrica, 12. – 13. 9. 2018*. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela – Belianum, 86 – 102.
- ODALOŠ, P. (2020a): *Literárnyma v slovenskej literatúre*. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela.
- ODALOŠ, P. (2020b): Modelovanie a modely chrématonym. Chrématonymá abstraktných ľudských výtvorov (chrononymum, faleronymum, akcionymum, dokumentonymum). In: Kulwicka-Kamińska, J. – Moroz, A. (eds.): *Tradycja i nowoczesność w badaniach języków słowiańskich*. Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 313 – 332.
- ODALOŠ, P. (2020c): Manipulačno-komunikačná a persuzívno-komunikačná koncepcia relácie vo veštení. In: Jilková, L. – Mrázková, K. – Özörencik, H. (eds.): *Jak je důležité mítí styl: pocta Janě Hoffmanové*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 363 – 373.
- ODALOŠ, P. (2021a): Synchronne modely a modelovanie ideonym. In: *Folia Onomastica Croatica*, 30, 77 – 101.
- ODALOŠ, P. (2021b): Jazyková krajina Banskej Bystrice (kontinuita textov a križovatka etník). In: *Slavia Meridionalis. Społeczeństwo XXI wieku – zacieranie się granic, języków i kultur*, 21, 1 – 15.
- ODALOŠ, P. (2021c): Synchronne modely a modelovanie vlastných mien piva. In: *Nová filologická revue*, 8/1, 180 – 194.
- ODALOŠ, P. (2022a): Syntetická sústava slovanskej onomastickej terminológie (variantná podoba). In: *Słowo. Studia językoznawcze*, 13, 361 – 377.
- ODALOŠ, P. (2022b): Modelovanie, modely a sémantické príznaky vlastných mien spoločenských organizácií. In: Bánik, T. – Bauko, J. (eds.): *Vlastné mená v interdisciplinárnom kontexte. 21. slovenská onomastická konferencia Nitra 10. – 12. 9. 2019*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 339 – 350.
- ODALOŠ, P. (2023): Česko-slovenská škola onomastického modelovania. Modelovanie chrématonym. In: *Slavica slovaca*, 58/1, 38 – 55.
- ODALOŠ, P. (v tlači): Vplyv jednotlivcov a generácií na sústavu slovanskej onomastickej terminológie. (K 50. výročiu vzniku sústavy slovanskej onomastickej terminológie.) In: *Onomastika kulturowa*. Opole: Uniwersytet Opolski.
- ODALOŠ, P. – VALLOVÁ, E. (2020): Sústava slovanskej onomastickej terminológie (vznik, existencia, neuralgické miesta, aktualizácia). In: *Folia Onomastica Croatica*, 29/1, 196 – 202.
- PATRÁŠ, V. (2018a): Argumentovanie v mediálnej komunikácii z krízového prostredia (mainstream verzus alternatívne spravodajstvo). In: Odaloš, P. (ed.): *Synchronne a diachronne kontexty jazyko-*

- vej komunikácie. Zborník materiálov z 9. medzinárodnej vedeckej konferencie o komunikácii Banská Bystrica 17. – 18. 9. 2015. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, 37 – 53.
- PATRÁŠ, V. (2018b): K dynamike štylistiky slovnnej zásoby v súčasnej online mediálnej produkcii názorového typu. In: *Jazykovedný časopis*, 69/3, 446 – 461.
- PATRÁŠ, V. (2019a): Hovorovosť a štylistika online alternatívnej tlače. In: *Jazykovedný časopis*, 70/3, 591 – 606.
- PATRÁŠ, V. (2019b): K štylistike propriálnej sféry v alternatívnych médiách. In: Chomová, A. – Valentová, I. (eds.): *Konvergenca a divergencie v propriálnej sfére. 20. slovenská onomastická konferencia Banská Bystrica 26. – 28. júna 2017*. Bratislava: Veda, 114 – 125.
- PATRÁŠ, V. (2019c): Štylistika a súčasná internetová žurnalistika. In: Liashuk, V. (ed.): *Štýl ako výskumný nástroj v synchronii a diachronii: k teórii slovanských jazykov*. Banská Bystrica: Belianum – vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, 32 – 41.
- PATRÁŠ, V. (2020): K sémantike a pragmatike pojmu „alternatívne médium“. In: Afeltowicz, B. – Pajewska, E. (eds.): *Dyskursy trzeciego tysiąclecia IV*. Szczecin: Wydawnictwo naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 205 – 214.
- PATRÁŠ, V. (2021a): Glutinácia ako faktor expresivity v onlinej publicistike. In: Popovičová Sedláčková, Z. (ed.): *Štýl – komunikácia – kultúra. K stému výročiu narodenia profesora Jozefa Mistrika (1921 – 2000)*. Bratislava: Univerzita Komenského – Filozofická fakulta, 289 – 303.
- PATRÁŠ, V. (2021b): Internetová mediálna komunikácia a štylistika. In: Stolac, D. – Vlastelić, A. (eds.): *Generacija interneta/the Internet Generation*. Rijeka: Hrvatska sveučilišna naklada – Sveučilište u Rijeci, 54 – 75.
- PATRÁŠ, V. (2021c): Poznámky k štylistike názorových komunikátov v alternatívnej onlinej žurnalistike. In: Kraviarová, M. – Peknušiaková, E. (eds.): *Médiá a text 7. Hráme jubilantovi Jurajovi Rusnákovi. Zborník z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou, ktorá sa uskutočnila 26. – 27. 11. 2020 v Prešove pri príležitosti životného jubilea doc. PhDr. Juraja Rusnaka, CSc*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 23 – 38.
- PATRÁŠ, V. (2021d): Pragmaštylistický profil a poverenia titulu v alternatívnej internetovej žurnalistike. In: *Slavia Meridionalis*, 21, 1 – 27.
- PATRÁŠ, V. (2022): Variácie podôb ženských priezvisk v onlinej mediálnej komunikácii z pragmaštylistického hľadiska. In: *Slowo. Studia językoznawcze*, 13, 390 – 409.
- PECNÍKOVÁ, J. – BOHUŠOVÁ, Z. (eds.) (2022): *Kultúrny transfer v zjednotenej Európe*. Tallinn: Teadmus.
- PECNÍKOVÁ, J. – HUŤKOVÁ, A. (2022): Cultural transfer in the United Europe: differences, challenges, and perspectives. In: *Politické vedy*, 25/4, 287 – 293.
- ROŽAI, G. (2018a): Pamäť a regionálna toponymia (1. časť). In: *Slovenská reč*, 83/1, 47 – 57.
- ROŽAI, G. (2018b): Pamäť a regionálna toponymia (2. časť). In: *Slovenská reč*, 83/2, 160 – 173.
- ROŽAI, G. (2021a): Sonda do problematiky názvov podzemných priestorov (dómov, siení a chodieb) sprístupnených slovenských jaskýň. In: *Jazyk a kultúra*, 12/45 – 46, 111 – 121. Dostupné na: https://www.ff.unipo.sk/jak/45-46_2021/Gabriel_Rozai_studia.pdf
- ROŽAI, G. (2021b): Synchronne modely a modelovanie vlastných mien nealkoholických nápojov. In: *Nová filologická revue*, 8/1, 166 – 179.
- ROŽAI, G. (2021c): Modelovanie inštitucioným zo zdravotníckej a sociálnej oblasti. In: Kulwicka-Kamińska, J. – Moroz, A. (eds.): *Tradycja i nowoczesność w badaniach języków słowiańskich*. Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 333 – 345.
- ROŽAI, G. – KRŠKO, J. (2021): *Speleonymia v regionálnych a sociokultúrnych súvislostiach (na súbore speleonym Slovenského rudohoria a iných oblastí Slovenska)*. Banská Bystrica: Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela.
- SVOBODA, J. a kol. (1973): Základní soustava a terminologie slovanské onomastiky. In: *Zpravodaj Mistopisné komise ČSAV*, 14/1, 1 – 280.

- ŠUŠA, I. (2023): *Italian Literature: Filling in the Blanks of its Slovak Translations*. Bratislava: FiF UK. Vydavateľstvo Stimul.
- TYŠŠ, I. – HUŤKOVÁ, A. – HÖHN, E. (eds.) (2018): *Translation, interpreting and culture: old dogmas, new approaches (?): scientific conference, Nitra, September 26-28, 2018. Book of Abstracts*. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela – Belianum.
- URBANCOVÁ, L. (2018): Mobilná výučba slovenčiny ako cudzieho jazyka. In: Klincková, J. (ed.): *Komunikácia v odborných reflexiách: zborník príspevkov z 10. medzinárodnej vedeckej konferencie, Banská Bystrica, 12. – 13. 9. 2018*. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela – Belianum, 613 – 624.
- URBANCOVÁ, L. (2019a): *Slovenčina na cestách (Učebnica didaktiky slovenčiny ako druhého jazyka)*. Banská Bystrica: Belianum.
- URBANCOVÁ, L. (2019b): Rozvoj komunikačnej kompetencie v slovenčine ako materinskom jazyku prostredníctvom mobilnej výučby. In: Hlásnik, P. – Chovancová, K. et al. (eds.): *Slovenské národnostné školstvo a zachovanie národnostného povedomia v krajinách strednej, južnej a východnej Európy: zborník prác z rovnomennej medzinárodnej konferencie, ktorá sa konala v Banskej Bystrici 6. – 7. septembra 2019*. Nadlak: Vydavateľstvo Ivan Krasko, 343 – 350.
- URBANCOVÁ, L. (2019c): Slovak: gender-balanced and gender-neutral. In: Scheller-Boltz, D. – Reuther, T. (eds.): *Wiener Slawistischer Almanach 84: language policies in the light of antidiscrimination and political correctness: und weitere Beiträge*. Berlin: Peter Lang, 199 – 211. Dostupné z: <https://www.lehmanns.de/shop/geisteswissenschaften/57188564-9783631843994-wiener-slawistischer-almanach-band-84-2019>
- URBANCOVÁ, L. (2019d): Menný rod ako koncept odkazovania na sociálny status osoby. In: Keselová, J. (ed.): *Personálna a sociálna deiza v slovenčine*. Prešov: Prešovská univerzita, 211 – 228.
- URBANCOVÁ, L. (2019e): Feminist impulses in Slovak linguistics. In: Scheller-Boltz, D. – Reuther, T. (eds.): *Wiener Slawistischer Almanach 84: language policies in the light of antidiscrimination and political correctness: und weitere Beiträge*. Berlin: Peter Lang, 127 – 143.
- URBANCOVÁ, L. (2020a): Slovenčina ako hereditárny jazyk a metóda na jej precvičenie pomocou mobilnej aplikácie. In: Veverková, D. a kol. (eds.): *Aplikované jazyky v univerzitnom kontexte 7*. Zvolen: Technická univerzita vo Zvolene, 361 – 370.
- URBANCOVÁ, L. (2020b): Sociálnodeiktický význam kolektív. In: Pekarovičová, J. – Vojtech, M. (eds.): *Studia Academica Slovaca 49: prednášky 56. letnej školy slovenského jazyka a kultúry*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 234 – 245.
- URBANCOVÁ, L. (2021a): Akú slovenčinu učíme, keď učíme slovenčinu ako cudzí jazyk? In: Hiletska, Z. – Humenna, O. (eds.): *Slovenčina ako cudzí jazyk v škole*. Užhorod: Vydavnyctvo Oleksandry Harkuši, 9 – 18.
- URBANCOVÁ, L. (2021b): Rozdiely vo význame lexémy dobrý/dobrá podľa rodu nadradeného substantíva označujúceho osobu. In: Pekarovičová, J. – Vojtech, M. (eds.): *Studia Academica Slovaca 50: prednášky 57. letnej školy slovenského jazyka a kultúry*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 286 – 296.
- URBANCOVÁ, L. (2022): Rodovo vyvážená slovenčina v súčasnej spoločnosti. In: *Gender a výzkum*, 23/2, 41 – 61.
- URBANCOVÁ, L. (2023a): Deklinácia substantív ako príklad metajazykovej kompetencie. In: Mošateľová, M. – Kollárová, P. (eds.): *Slovenčina (nielen) ako cudzí jazyk v súvislostiach*. Bratislava: Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 211 – 219.
- URBANCOVÁ, L. (2023b): Slovenčina pre všetkých (Queer ľudia v slovenskom jazyku). In: Pekarovičová, J. – Vojtech, M. (eds.): *Studia Academica Slovaca 52: prednášky 59. letnej školy slovenského jazyka a kultúry*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 75 – 86.
- VRAJOVÁ, V. (2020a): Slovná zásoba ako prostriedok expresivity (na príklade Krvavých sonetov). In: *Slovenské pohľady na literatúru, umenie a vedu*, 4 + 136/9, 13 – 14.

- VRAJOVÁ, V. (2020b): Systém básnickej obraznosti v poetickom texte P. O. Hviezdoslava Slovenský Prometej – či možný je? In: *Slovensko – Národné spektrum*, 42/1, 25 – 35.
- VRAJOVÁ, V. (2020c): *Štylistické kontúry poézie*. Martin: Matica slovenská.
- VRAJOVÁ, V. (2021a): Jazykovo-štylistické a sémanticko-pragmatické aspekty vnútrojazykového prekladu (na príklade sonetov P. O. Hviezdoslava). In: Hladký, J. – Závodný, A. (eds.): *Varia XXIX. Zborník príspevkov z XXIX. kolokvia mladých jazykovedcov, Trnava, 25. 11. – 27. 11. 2020*. Trnava: Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 178 – 184.
- VRAJOVÁ, V. (2021b): Rečové akty a referencia v literatúre (na príklade poviedok Ivany Dobrakovovej). In: *Mladá veda*, 9/2, 25 – 42. Dostupné na: <https://www.mladaveda.sk/casopis/2021-02/>
- VRAJOVÁ, V. (2021c): Referenčné výrazy v príležitostnej poézii P. O. Hviezdoslava. In: Nagy, I. – Polóniová, S. (eds.): *Motus in verbo: collectanea disputationum doctorandorum quodlibetalium 1: zborník Filozofickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici: collectanea Faculty of Arts Univerzity of Matej Bel in Banská Bystrica*. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela – Belianum, 51 – 65.
- VRAJOVÁ, V. (2022a): Komunikačné stratégie v listoch P. O. Hviezdoslava (na úrovni referenčných výrazov). In: Gajdošová, K. – Jasinská, L. (eds.): *Varia XXXI. Zborník abstraktov z XXXI. kolokvia mladých jazykovedcov (Danišovce 30. 11. – 1. 12. 2022)*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 35 – 36.
- VRAJOVÁ, V. (2022b): Názvy vybraných výživových doplnkov a voľnopredajných liekov na Slovensku. In: Karagozov, P. – Stamenova, A. – Gešev, V. (eds.): *Súčasná slovakistika – súradnice a vektori: zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie pri príležitosti 30. výročia odboru slovenská filológia na Univerzite sv. Klimenta Ochridského v Sofii*. Sofia: Universitetsko Izdatelstvo Sv. Kliment Okhridski, 111 – 119.
- VRAJOVÁ, V. (2023): „V tých dlhých nociach dlho premýšľavam o tebe, Slavianstvo, náš svete ty!“ Slovania a slovanská vzájomnosť vo výrazovom pláne lyriky P. O. Hviezdoslava. In: *Slavica Slovaca*, 58/1, 95 – 108.

Internetové zdroje

- [1] <https://www.ff.umb.sk/katedry/katedra-slovenskeho-jazyka-a-komunikacie/> (cit. 4. 10. 2023).
- [2] <https://www.ff.umb.sk/katedry/katedra-germanistiky/apvv-18-0115-jazyk-v-meste-dokumentovanie-multimodalnej-semiosfery-jazykovej-krajiny-na-slovensku-a-z-komparativnej-perspektivy-10475/o-projekte-about-the-project.html> (cit. 4. 10. 2023).
- [3] www.krajinahlaskovo.sk (cit. 2. 10. 2023).
- [4] <http://www.ktr.ff.ukf.sk/index.php/sk/podujatia/183-translation-interpreting-and-culture-old-dogmas-new-approaches> (cit. 9. 9. 2023).
- [5] <https://culturaltransferjm.wixsite.com/cultural-transfer> (cit. 7. 8. 2023).